

Republika e Kosovës
Republika Kosovo • Republic of Kosovo

Institucion i Avokatit të Popullit
Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

Nr./Br./No. 1645/2017

Nr.i fqi/Br.str./Nr.pg. 02/11/17

Data/Datum/Date: 02/11/17

PRISHTINË-PRIŠTINA-PRISTINA

Republika e Kosovës • Republika Kosovo • Republic of Kosovo
Institucion i Avokatit të Popullit • Institucija Ombudsmana • Ombudsperson Institution

Ex officio

Rasti Nr. 707/2017

RAPORT ME REKOMANDIME

I

AVOKATIT TË POPULLIT TË REPUBLIKËS SË KOSOVËS

në lidhje me

Lirinë e shprehjes (medieve) dhe sigurinë e gazetarëve

Drejtuar:

Z. Ramush Haradinaj, Kryeministër i Republikës së Kosovës

Z. Nehat Idrizi, Kryesues i Këshillit Gjyqësor të Kosovës

Z. Blerim Isufaj, Kryesues i Këshillit Prokurorial të Kosovës

Z. Aleksandër Lumezi, Kryeprokuror i Shtetit

Z. Shpend Maxhuni, Drejtor i Përgjithshëm i Policisë

Prishtinë, 2 nëntor 2017

Qëllimi i Raportit

1. Qëllimi i këtij reporti është trajtimi i lirisë së shprehjes, si e drejtë themelore në Republikën e Kosovës, me theks të veçantë, sigurinë e gazetarëve në përbushjen e misionit që kanë.
2. Ky raport është iniciuar si përgjigje ndaj shqetësimeve mbi cenimin e lirisë së shprehjes, me theks në lirinë e medieve dhe sigurisë së gazetarëve në Kosovë. Në këtë raport, liria e shprehjes si e drejtë themelore do të identifikohet kryesisht me konceptin e lirisë së medieve.
3. Për më tepër, Avokati i Popullit thekson ndjeshmërinë e lartë dhe sfidën komplekse që paraqet vendosja e ekilibrit midis lirisë së shprehjes, si e drejtë fondamentale në çdo shoqëri demokratike, dhe përcaktimi i kufijve të saj në raport me të drejtat e tjera. Duhet theksuar se kjo tematikë paraqet sfidë të vazhdueshme në të gjitha vendet, dhe përbën një detyrë të vështirë për interpretimin e këtyre kufijve edhe në institucionet me të larta ndërkombëtare siç është edhe Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ). Megjithatë, përcaktimet në dokumentet kryesore ndërkombëtare dhe sidomos jurisprudanca e GJEDNJ kanë ndërtuar një standard mbi garantimin e lirisë së shprehjes dhe përcaktimin e limiteve të nevojshme.
4. Kompleksiteti i kësaj tematike, parashtron sfidën për trajtim të balancuar dhe me shumë kujdes për të parandaluar gjuhën e urrejtjes dhe garantuar të drejtat e tjera të njeriut.
5. Në anën tjetër, garanti i sigurisë së gazetarëve dhe efikasiteti i organeve të drejtësisë në luftimin dhe parandalimin e sulmeve dhe dhunës ndaj gazetarëve, paraqet parakusht të ndërtimit të një shoqëri demokratike.
6. Përmes këtij rapporti Avokati i Popullit:
  - tërheq vërejtjen mbi domosdoshmërinë e garantimit të lirisë së shprehjes, përkatesisht lirisë së medieve si e drejtë themelore, si tregues i nivelit të demokracisë dhe respektimit të standardeve ndërkombëtare për të drejtat e njeriut në përgjithësi.
  - tërheq vëmendjen mbi nevojën e mbrojtjes efektive të gazetarëve nga çdo formë e cenimit të sigurisë dhe pengimit të ushtrimit të lirë të profesionit. Sidomos, duke vënë në pah detyrimet e institacioneve të Kosovës që me efikasitet të hetohen dhe gjykohen kryesit e veprave penale kundër gazetarëve.
  - tërheq vërejtjen mbi kufijtë e lirisë së shprehjes në raport me të drejtat e tjera dhe rrezikut të cenimit të privatësisë, dinjitetit të njeriut, nxitjes së dhunës, urrejtjes, mosdurimit apo prishjes së rendit publik.
  - që përmes analizës së bazës ligjore dhe standardeve ndërkombëtare nga kjo fushë, të jap rekomandime konkrete mbi garantimin e lirisë së shprehjes në raport me të drejtat e tjera themelore.
  - vë theksin mbi domosdoshmërinë që institucionet e Republikës së Kosovës, në veçanti gjykatat të bazohen në vendimet e GJEDNJ në të gjitha rastet e vendosjes në lidhje me lirinë e shprehjes dhe kufizimin e saj.

Baza juridike

7. Raporti bazohet në nenin 135, *parag.3* i Kushtetutës së Republikës së Kosovës, dhe Ligjin Nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, përkatësisht nenin 16 (*parag.4, 8* dhe *15*) dhe nenin 18, *parag.1 (nënparag. 1.4-1.6)* dhe *parag.3* të tij. Mbi këtë bazë, Avokati i Popullit, përmes këtij raporti vendosë të shqyrtojë bazën ligjore ndërkontaktare dhe vendore për lirinë e shprehjes dhe përcaktimin e limiteve të saj. Gjithashtu të tjerëq vërejtjen mbi standarde e ndërtuara nga GJEDNJ, vendimet e së cilës janë burimi kryesor edhe për autoritetet publike në Republikën e Kosovës, në veçanti gjykatat.

Përbledhja e fakteve dhe arsyet për iniciacionin e raportit nga Avokati i Popullit

8. Tendenca për kufizim të lirisë së shprehjes, sfidat e gazetarëve në ushtrimin e profesionit dhe kërcënimet ndaj tyre, dhe në anën tjetër rreziku i cenimit të privatësisë, nxitje së urrejtjes dhe problemet e tjera që lidhen me lirinë e shprehjes dhe medieve kanë qenë pjesë e debatit të vazhdueshëm në Kosovë.
9. Ky raport është iniciuar për shkak të shqetësimeve të vazhdueshme në këtë drejtim, dhe informimit të Avokatit të Popullit në mënyra të ndryshme, mbi sfidat dhe problemet në këtë fushë, në veçanti mbi mungesën e efikasitetit të gjyqësorit për trajtimin e rasteve të tillë.
10. Një shkas i veçantë i hartimit të këtij raporti nga ana e Avokatit të Popullit, është rasti i sulmit ndaj gazetarit dhe Drejtorit të gazetës “Insajder” z. Parim Olluri. Ky rast i sulmit ndaj gazetarit Parim Olluri paraqet një nga rastet më të rënda të rrezikimit të integritetit trupor dhe jetës ndaj gazetarëve në Kosovë. Si i tillë përbën një nga format më të rënda të cenimit të lirisë së shprehjes dhe rrezikimit të gazetarëve në Kosovë.
11. Sulmi ndaj gazetarit Olluri ka ndodhur më datë 16 gusht 2017, në mbrëmje, nga persona ende të panjohur (nuk janë të identifikuar as në kohën e hartimit të këtij raporti) derisa z.Olluri ishte edhe në shoqëri të familjes së tij. Me ketë rast, si pasojë e sulmit fizik ndaj tij, z.Olluri ka pësuar lëndime trupore dhe ka marrë trajtime mjekësore. Ky fakt, njëherët ilustron edhe shkallën e vrasdhësisë së sulmit ndaj një gazetari, si tendencë e kufizimit arbitrar dhe të dhunshëm të lirisë së shprehjes dhe mediave në Kosovë.
12. Rast tjetër shumë i rëndë ndaj gazetarëve, që ka ndodhur gjatë kohës së përgatitjes të këtij raporti, është sulmi fizik ndaj gazetarit tjetër të gazetës “Insajderi” z. Vehbi Kajtazi, Kryeredaktori i kësaj gazete, i cili po ashtu ka marrë lëndime trupore. Sulmi ndaj gazetarit ka ndodhur me datë 13 tetor 2017, në një lokal në qendër të Prishtinës, gjatë ditës, publikisht në praninë e shumë qytetarëve. Për dallim nga rasti paraprak, kryesi i sulmit ndaj z.Kajtazi është identifikuar lehtësisht më vonë (me inicialet F.TH), për faktin se sulmi ka ndodhur në një vend publik. Ky rast tani është në fazën e hetimit dhe ndaj sulmuesit është përcaktuar masa e paraburgimit prej 30 ditëve.
13. Për ketë rast, Avokati i Popullit shpreh shqetësimin e veçantë, duke theksuar se kjo pasojë (sulmi fizik ndaj gazetarit z.Kajtazi) vjen pas shumë kërcënimeve dhe shantazheve ndaj gazetarit në fjalë (që janë bërë publike) dhe mungesës së zbulimit dhe gjykimit të autorëve të sulmeve dhe kërcënimeve ndaj gazetarëve. Mbi këtë bazë, Avokati i Popullit vlerëson së përsëritja e sulmeve dhe kërcënimeve ndaj gazetarëve në

Kosovë, është tregues i mungesës së efikasitetit të sistemit të drejtësisë për trajtimin e këtyre rasteve dhe në anën tjetër shprehje e një mungese të përkrahjes së gjithanshme nga shteti për gazetarët.

14. Në lidhje me rastin në fjalë, Avokati i Popullit tërheq vërejtjen mbi domosdoshmërinë e hetimit dhe gjykimit efikas dhe të plotë të çështjes penale, duke trajtuar në mënyrë meritore të gjitha rrethanat e rastit. Për këtë qëllim, është e nevojshme që prokuroria të hetojë çdo pretendim të ngritur në lidhje me këtë rast (sidomos në lidhje me pretendimet për nxitje të kësaj vepre nga personat e tjerë, siç është raportuar publikisht edhe në media) dhe ndaj këtyre fakteve të ketë veprime në pajtim me ligjet në fuqi. Gjithashtu, edhe gjykata duhet të trajtojë me prioritet këtë rast dhe për të gjithë çështjen e ngritur të nxjerr vendim meritor, që si objektiv ka vendosjen e drejtësisë për rastin konkret, dhe në anën tjetër, kjo të paraqesë bazë të arsyeshme për preventivë në të ardhmen.
15. Përveç rasteve të tjera, Avokati i Popullit, me datë 24 tetor 2016 nga mediet është informuar edhe për kërcënimet ndaj gazetarit Leonard Kerquki, që në emisionin “Zona Express”, prodhim i Gazetës Express për RTV Dukagjini, ka transmetuar dy dokumentarë rreth themelimit të Gjykatës Speciale, duke renditur rastet që mund të trajtohen aty. Në lidhje me këtë rast, Avokati i Popullit i referohet komunikatës së Asociacionit të Gazetarëve të Kosovës (AGK) që dënon këtë rast të kërcënimit dhe sulmit ndaj gazetarit në fjalë, në reagimin e AGK-së thuhej: “*Asociacioni i Gazetarëve të Kosovës është i shqetësuar me kërcënimet me jetë që po i bëhen kolegut Leonard Kerquki. Me shqetësim e kemi pranuar njoftimin se kolegu Kerquki ka pranuar qindra kërcëname me jetë pas transmetimit të emisionit autor i së cilit është pikërisht ai*”.
16. Duke iu referuar rastit të sulmit ndaj gazetarit Olluri, Kerquki dhe disa rasteve të tjera të sulmeve fizike (jo domosdoshmërisht vetëm ndaj gazetarëve), Avokati i Popullit shpreh shqetësimin se asnjë nga rastet e fundit nuk është sqaruar dhe nuk ka asnjë person të arrestuar, deri në kohën e përpilimit të këtij raporti. Për me tepër, ky mosefikasitet i organeve të rendit dhe drejtësisë përbën problem shumë të madh në raport me sigurinë e gazetarëve dhe në përgjithësi lirinë e mediave në Kosovë.
17. Gjithashtu, një rast i rëndë i sulmit fizik ka ndodhur më datë 13 maj 2017, ndaj shkryeredakteores së gazetës së përditshme “Zëri”, znj. Arbana Xharra, e cila para se të ndodhë sulmi kishte kaluar në politikë. Sulmi ndaj znj.Xharra ka ndodhur pas mesnatës, ajo është sulmuar me mjete të forta në parkingun e banesës së saj dhe për lëndimet trupore që ka marrë, është trajtuar në spitalin e Prishtinës. Për me tepër, Avokati Popullit thekson shqetësimin se në lidhje me këtë rast nuk ka asnjë person të arrestuar, edhe pse kanë kaluar me shumë se 5 muaj nga sulmi fizik i kryer kundër znj.Xharra.
18. Për më tepër, në punën e vazhdueshme dhe në kuadër të kompetencave të tij, Avokati i Popullit i ka kushtuar vëmendje të veçantë të drejtave të njeriut që lidhen me lirinë e shprehjes dhe raportimet mediale që mund të cenojnë liritë dhe të drejtat e tjera. Në kuadër të aktiviteteve në këtë drejtim, Avokati i Popullit, me datë 28.10.2016, ka organizuar një tryezë me titull: “**TË DREJTAT E NJERIUT DHE RAPORTIMI MEDIAL**”.

19. Qëllimi i organizimit të kësaj tryeze ishte diskutimi i përbashkët lidhur me raportimin medial në Kosovë dhe çështje që shënjojnë debatin e vazhdueshëm lidhur me lirinë e shprehjes dhe lirinë e medieve, kundrejt të drejtës së privatësisë, nxitjes së dhunës/urrejtjes, apo rezikimit të sigurisë. Tryeza, përveç avancimit të bashkëpunimit reciprok ndërmjet Avokatit të Popullit dhe medieve, kishte për qëllim kryesor nxjerrjen e konkluzioneve dhe rekomandimeve në funksion të ruajtjes së një balance të domosdoshme midis lirisë së shprehjes dhe të drejtave dhe lirive tjera, duke garantuar edhe vlerat që bazohen në diversitet shoqëror.
20. Përveç tryezave të kësaj natyre dhe monitorimit të vazhdueshëm të lirive dhe të drejtave në raport me lirinë e shprehjes (medieve), Avokati i Popullit, në ushtrim të kompetencave kushtetuese dhe ligjore, sipas detyrës zyrtare vendos të hartoj edhe këtë raport.

I. Liria e shprehjes (medieve) dhe siguria e gazetarëve si standard i vendeve demokratike

21. Në vijim do të analizohet baza ligjore ndërkombëtare dhe vendore për garantimin e lirisë së shprehjes si e drejtë themelore dhe arsyet e kufizimit të saj. Gjithashtu një aspekt i veçantë i raportit është tërheqja e vërejtjes mbi standardin e ndërtuar nga jurisprudanca e GJEDNJ

A) Garantimi i lirisë së shprehjes - baza ligjore ndërkombëtare dhe vendore

22. Liria e shprehjes me të drejtë konsiderohet si çështje kryesore e njeriut në shoqëri, dhe është njohur që nga Greqia e vjetër (*Poliset greke*) dhe Roma e lashtë ku qytetarëve u lejohej një formë e shprehjes së mendimeve nëpër debate. Por, shikuar në aspektin historik të zhvillimit të shoqërisë njerëzore, liria e shprehjes është kundërshtuar dhe kufizuar për një kohë të gjatë, deri në ndërtimin e institucioneve dhe demokrative të para të vërteta.¹ Historia e vërtetë e kësaj lirie korrespondon me historinë e demokracisë në Evropë dhe Amerikën Veriore dhe luftën për lirinë e shtypit, përkatësisht lirinë e medieve.²
23. Liria e shprehjes si e drejtë themelore përkon me vetë konceptin e demokracisë dhe barazinë e të gjithë njerëzve. Natyrshëm, liria e shprehjes realizohet kryesisht përmes medieve dhe si e tillë shihet si bazë, apo mënyrë e jetësimit edhe e të drejtave të tjera të njeriut. Si e tillë, liria e shprehjes në shoqërinë bashkëkohore në masë të konsiderueshme edhe identifikohet me lirinë e medieve, siç duhet të nënkuptohej edhe në këtë raport.
24. Në fakt, liria e shprehjes si koncept nënkupton një kornizë më të gjerë të të drejtave që përfshinë brenda saj, siç janë: liria për mbajtjen e opinioneve pa ndërhyrje (liria e opinionit), liria për të kërkuar, marrë dhe ndarë informatat dhe idetë (gojarisht, me shkrim, në formë të artit, përmes medieve, etj). Një përkufizim i tillë është dhënë edhe në dokumentet kryesore për të drejtat e njeriut në nivel global apo edhe evropian.

¹ Shih <http://www.proversi.it/>.

² Mihajlova, E., Baçovska,J., Shekerxhiev, T.: “Liria e Shprehjes dhe Gjuha e Urrejtjes”, Broshurë, OSBE (Shkup), 2013 (tutje Broshura), fq.6.

Kështu, në nenin 19 të Deklaratës Universale për të Drejtat e Njeriut(DUDNJ) përcaktohet se: "Çdonjëri ka të drejtën e lirisë së mendimit dhe të të shprehurit; kjo e drejtë përfshinë të drejtën përmes mbajtje të opinioneve pa ndërhyrje dhe të drejtën përmes kërkuar, pranuar dhe dhënë informata dhe ide përmes çfarëdo lloji medieve dhe atë pavarësisht nga kufijtë".

25. Sipas përcaktimit në Paktin Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike (PNDCP): "Secili duhet të ketë të drejtën e opinionit pa ndonjë ndërhyrje. Secili duhet të ketë të drejtën e lirisë së shprehjes; kjo e drejtë përfshin lirinë e kërkimit, marrjes dhe përhapjes së informacioneve dhe ideve të të gjitha llojeve, pavarësisht nga kufijtë, qoftë me gojë, me shkrim, në formë të shtypur ose artistike, ose me çdo mjet tjeter të zgjedhur prej tij."(neni 19, parag.1 dhe 2).
26. Në KEDNJ (Neni 10 parag.1) parashihet se: "Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit dhe lirinë përmes marrë ose përmes dhënë informacione dhe ide pa ndërhyrjen e autoritetave publike dhe pa marrë parasysh kufijtë...".
27. Gjithashtu, edhe Karta e të Drejtave Themelore në Bashkimin Evropian, në nenin 11 me titull "Liria e shprehjes dhe informimit" e përcakton lirinë e shprehjes, si e drejtë themelore ku: "Secili ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e pikëpamjeve të tyre dhe lirinë përmes dhënë informata dhe ide pa ndërhyrjen e organeve shtetërore dhe pa marrë parasysh kufijtë. Liria dhe pluralizmi i medieve duhet të respektohen". Gjithashtu, të njëjtën vlerë në raport me lirinë e shprehjes, dhe medieve e promovon edhe Traktati i Lisbonës, ku në nenin 11 përcaktohet se: "1. Kushdo ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit si edhe përmes dhënë informacione dhe ide pa ndërhyrje nga autoriteti publik dhe pavarësisht nga kufijtë. 2. Liria dhe pluralizmi i medias respektohen."³
28. Një standard i tillë me karakter të gjërë të garantimit të lirisë së shprehjes dhe në harmoni me dokumentet kryesore ndërkombëtare, është i përmbajtur edhe në legislacionet e vendeve demokratike, që përcaktojnë si kategori kushtetuese lirinë e shprehjes duke i dhënë një rëndësi të posaçme dhe duke garantuar një shfrytëzim të gjërë të mbrojtur nga ndërhyrjet e shtetit pa një shkak të justifikueshëm i cili duhet të përcaktohet paraprakisht me ligj. P.sh.: në Amendamentin I-rë të Kushtetutës së SHBA-vë përveç tjerash përcaktohet se: "Kongresi nuk nxjerr ligje ... përmes kufizimin e lirisë së fjalës dhe të shtypit ...". Pastaj, në Kushtetutën italiane në nenin 21, përveç tjerave përcaktohet se: "Çdo njeri ka të drejtë të shprehin lirisht mendimet e tyre në të folurit, shkrimt ose çdo mjeti tjeter të komunikimit. Shtypi nuk mund t'u nënshtrohet autorizimeve ose censurave... ". Ky model i garantimit të lirisë së shprehjes ekziston pa përjashtim edhe në kushtetutat e vendeve tjera demokratike.
29. Në këtë fymë është edhe Kushtetua e Republikës së Kosovës (tutje Kushtetuta), ku në nenin 40, parag.1 përcaktohet se: "Liria e shprehjes është e garantuar. Liria e shprehjes

³ Baza e lirisë së shprehjes është përcaktuar edhe në shumë dokumente të tjera ndërkombëtare mbi liritë dhe të drejtat e njeriut.

përfshin të drejtën për të shprehur, për të shpërndarë dhe për të marrë informacione, mendime dhe mesazhe të tjera, pa u penguar nga askush.” Ndërsa në një dispozitë të posaçme, përkatësisht në nenin 42 të Kushtetutës përcaktohet liria e medieve, si në vijim: “1. Garantohet liria dhe pluralizmi i medieve. 2. Censura është e ndaluar. Askush nuk mund të pengojë shpërndarjen e informacionit ose të ideve nëpërmjet medieve, me përjashtim të rasteve kur një gjë e tillë është e domosdoshme për parandalimin e nxitjes dhe provokimit të dhunës dhe armiqësive në baza të urrejtjes racore, kombëtare, etnike ose fetare. 3. Çdokush ka të drejtë të korrigjojë informacionin e pavërtetë, jo të plotë ose të pasaktë të publikuar, nëse cenon të drejtat ose interesat e saj/tij, në pajtim me ligjin.”

30. Nga këto dispozita kushtetuese shihet se edhe në Kosovë është pranuar modeli më i gjerë i garantimit të lirisë së shprehjes si e drejtë fondamentale, duke i dhënë qartësisht prioritet shfrytëzimit të lirë të saj, dhe ku kufizimi i saj mund të justifikohet vetëm përrethana të caktuara (*për parandalimin e nxitjes dhe provokimit të dhunës dhe armiqësive në baza të urrejtjes racore, kombëtare, etnike ose fetare*).
31. Në funksion të zbatimit efikas të kësaj të drejte, Avokati i Popullit tërheq vërejtjen, se një komponentë thelbësore e realizmit të lirisë së shprehjes, përkatësisht medieve, është e drejta për qasje në dokumente publike, si një nga kriteret për qasje në informacion dhe transparencë të institucioneve publike. Për mediet, mundësia e qasjes në dokumente publike paraqet një nga parakushtet e informimit të qytetarëve për çështje me interes publik. Për këtë arsyе është thelbësore që kjo e drejtë të jetë e zbatueshme në Kosovë, në pajtim me ligjet në fuqi.
32. Nga aspekti formal, ligjvënësi në Kosovë ka definuar këtë të drejtë si një nga të drejtat kryesore të qytetarëve. Për këtë qëllim, në nenin 41 të Kushtetutës **[E Drejta e Qasjes në Dokumente Publike]** përcaktohet se: “1. Secili person gjëzon të drejtën të qasjes në dokumente publike. 2. Dokumentet që mbajnë institucionet publike dhe organet e pushtetit shtetëror, janë publike, me përjashtim të informacioneve që janë të kufizuara me ligji, për shkak të privatësisë, të sekreteve afariste ose të informacioneve të klasifikuara të sigurisë.”. Në mënyrë më të plotë kjo e drejtë rregullohet edhe me ligj të posaçëm.⁴ Megjithatë, mbetet sfidë për institucionet publike në Kosovë që të mundësojnë zbatimin efektiv të kësaj të drejte. Avokati i Popullit, sipas autorizimit ligjor pranon ankesat për refuzim apo mospërgjigje nga cilido institucion publik në kërkosat për qasje në dokumentet publike, dhe gjithashtu kujdeset për të promovuar dhe avokuar për këtë të drejtë.⁵

B) Siguria e gazetarëve si obligim i institucioneve të Republikës së Kosovës

33. Gjithashtu, një nga parakushtet specifike për lirinë e shprehjes është garantiimi i sigurisë së gazetarëve, nga kërcënimet dhe sulmet ndaj tyre. Avokati i Popullit, duke u bazuar në shqetësimet e vazhdueshme mbi sigurinë e gazetarëve, në veçanti raportimet e fundit mbi kërcënimin e gazetarëve (Rasti i gazetarit Kajtazi, Olluri, Kerquki, etj), vlerëson se kjo përbën një nga problemet kryesore të cenimit të lirisë së medieve, përkatësisht lirisë

⁴ Shih Ligjin Nr. 03/L-215 për qasje në dokumente publike.

⁵ <http://www.ombudspersonkosovo.org/sq/qasja-ne-dokumente-publike>

së shprehjes në Kosovë. Këto probleme janë raportuar gjërësisht në media dhe prezantuar në raporte të ndryshme vendore dhe ndërkombëtare (Raportet nga OSBE – Misioni në Kosovë, Freedom House, Reporterët pa Kufij, Indeksi i Lirisë së Medies, Raportet e Progresit të Komisionit Evropian, etj.). Për këto arsyen faktet e kësaj natyre janë mjaftueshëm të njohura për publikun, dhe gjithashtu, janë të përfshira edhe në raportin që prezantohet nga Asociacioni i Gazetarëve të Kosovës (AGK) përmes projektit Platforma Rajonale e Ballkanit Perëndimor për avokim të lirisë së medias dhe sigurisë së gazetarëve.⁶

34. Megjithatë, Avokati i Popullit, rikujton se është detyrim i veçantë i shtetit të Kosovës që të garantojë në mënyrë efikase lirinë e medias dhe sigurinë e gazetarëve, si një nga standardet kryesore të demokracisë. Përveç nga dispozitat e akteve ndërkombëtare të përmendura me lartë dhe Kushtetutës së Republikës së Kosovës, ky detyrim i shtetit del edhe nga standardet e përcaktuara në disa dokumente të tjera për këtë qëllim.
35. Në nivel global, është me rëndësi Rezoluta e OKB-së Nr. 68/163 **mbi sigurinë e gazetarëve dhe çështjen e mosndëshkimit**,⁷ ku ndër të tjera përcaktohet se shtetet duhet “...të ndërmarrin masat maksimale për të parandaluar dhunën ndaj gazetarëve... për të siguruar llogaridhënie nëpërmjet kryerjes së hetimeve të paanshme, të shpejta dhe efektive në të gjitha rastet e dhunës së pretenduar kundër gazetarë dhe punëtorë të medieve që janë brenda juridiksonit të tyre dhe për të sjellë autorët e krimave të tilla të drejtësisë dhe për të siguruar që viktimat të kenë qasje në mjetet e duhura”(pika 5). Pastaj në nivel evropian si referencë është edhe Rekomandimi i vitit 2016 **mbi mbrojtjen e gazetarisë dhe sigurinë e gazetarëve dhe akterëve të tjera të medieve**,⁸ i cili vë në dukje nevojën e miratimit të një kornizë legjislative gjithëpërfshirëse nga shtetet me qëllim të garantimit të lirisë së medieve, me theks të veçantë zbatimin efektiv të legjislacionit penal me qëllim të garantimit të integritetit fizik dhe moral të gazetarëve.
36. Avokati i Popullit, tërheq vërejtjen mbi nevojën që edhe në Kosovë të avancohet aspekti legjislativ, të ndërtohet një kornizë ligjore gjithëpërfshirëse që garanton mbrojtje të mjaftueshme për lirinë e medieve dhe sigurinë e gazetarëve. Gjithashtu, me rëndësi të posaçme është që të gjitha rastet e dhunës dhe kërcenimeve të hetohen dhe gjykohen me efikasitet nga organet e sistemit të drejtësisë. Për këtë qëllim është e nevojshme që organet drejtuese të sistemit prokurorial dhe gjyqësor të përcaktojnë që rastet e veprave penale kundër gazetarëve të trajtohen me prioritet dhe mbi bazën e parimit të efikasitet.
37. Me qëllim të parandalimit të këtyre rasteve dhe rritjes së sigurisë së gazetarëve për të ardhmen, ka rëndësi të posaçme gjykimi efikas dhe zbatimi i një politike ndëshkimore adekuate ndaj kryesve të këtyre veprave kundër gazetarëve dhe medias së lirë.

⁶<http://www.kosovapress.com/sq/lajme/agk-lanson-raportin-per-lirine-e-medieve-dhe-sigurine-e-gazetareve-96547/>

⁷ Kjo rezolutë është miratuar nga Asambleja e Përgjithshme e KB-së me 18 dhjetor 2013 (*Resolution 68/163. The safety of journalists and the issue of impunity*).

⁸ Shih Recommendation CM/Rec(2016)4 of the Committee of Ministers to member States on the protection of journalism and safety of journalists and other media actors.

38. Në ketë drejtim, Avokati i Popullit tërheq vërejtjen mbi domosdoshmërinë e rritjes së efikasitetit në hetimin dhe zbulimin e kryesve të veprave penale (sulmeve dhe kërcënimeve) kundër gazetarëve. Për ketë qëllim nuk është i mjaftueshëm vetëm trajtimi me prioritet i këtyre rasteve, por duhet të ketë edhe efikasitet dhe rezultate konkrete. Në rend të parë, kjo kërkon një koordinim të duhur të prokurorit të shtetit me policinë, dhe shfrytëzimi efikas i të gjitha mjeteve ligjore për hetimin e këtyre veprave.
39. Pastaj, mbi parimin e efikasitetit duhet të zhvillohet edhe procedura pranë gjykatës, duke i trajtuar me seriozitet rastet e kërcënimeve dhe sulmeve ndaj gazetarëve, dhe në të gjitha rastet kur provohet fajësia e të pandehurve të shqiptohet dënimisë meritor, duke zbatuar një politikë ndëshkimore të përshtatshme.
40. Kështu, një aspekt fondamental që duhet të konsiderohet me kujdes nga ana e gjykatave, është edhe ashpërsimi i politikës ndëshkimore ndaj kryesve të veprave penale të kësaj natyre, në mënyrë që lartësia e dënimive të shqiptuara të jetë adekuatë në raport me qëllimin e parandalimit të këtyre veprave.
41. Derisa këto vepra penale të kryera kundër gazetarëve, kryhen me motive të pengimit të lirisë së shprehjes dhe informimit të publikut, Avokati i Popullit konsideron se si të tilla, këto vepra duhet të cilësohen me rrethana rënduese, dhe ndaj kryesve të zbatohen dispozitat e Kodit Penal në lidhje me ashpërsimin e dënimit.
42. Për me tepër, në lidhje me aktgjykimet dënuese ndaj personave që kanë kryer vepra penale kundër gazetarëve, gjykata duhet të vlerësojë edhe mundësinë e publikimit të aktgjykimit (si dënim plotësues), për me tepër kur këto raste janë zakonisht të publikuara gjërësisht në media. Avokati i Popullit vlerëson se shqiptimi i këtij dënimisë plotësues ndikon në arritjen më të plotë të qëllimit të dënimit të kryesve (gjithmonë me kusht që edhe dënimisë kryesor i shqiptuar është adekuat në raport me seriozitetin e këtyre veprave).
43. Në funksion të garantimit të informimit sa me të drejtë të publikut dhe kryerjes së misionit të gazetarëve pa pengesa, i takon institucioneve të Kosovës që të krijojnë një ambient të përshtatshëm dhe të sigurt për ketë qëllim.
44. Shteti i Kosovës ka obligime të shumëfishta për garantimin e sigurisë së gazetarëve në ushtrimin e profesionit të tyre, pa frikë nga kërcënimet dhe sulmet. Në lidhje me këto detyrime, Avokati i Popullit tërheq vërejtjen edhe për nismat e vazhdueshme ndërkombëtare për të garantuar lirinë e shprehjes dhe sigurinë e gazetarëve, të cilat përbjijnë obligim për qeveritë e vendeve në mbarë botën. Si të tillë vlen të përmendet angazhimi në nivel të OKB-së, përkatësisht Sekretarit të Përgjithshëm që në nivel të OKB-së të ketë një Përfaqësues Special për t'u marrë ekskluzivisht me sigurinë e gazetarëve në botë. Kjo nismë ka qenë propozim i organizatave më të mëdha për mbrojtjen e gazetarëve si “Reporterët pa Kufij” (*Reporters without Borders*)⁹ dhe “Komiteti për Mbrojtjen e Gazetarëve” (*Committee to Protect Journalists – CPJ*).¹⁰

⁹ <https://rsf.org/en> (05.09.2017).

¹⁰ <https://cpj.org> (05.09.2017).

45. Në lidhje me obligimet e kësaj natyre me qëllim të krijimit të një ambienti të sigurt për punën e gazetarëve, Avokati i Popullit rikujton në veçanti detyrimet e Qeverisë së Republikës së Kosovës, që sigurinë e gazetarëve ta ketë në prioritetet e punës së saj, si bazë fondamentale e zhvillimit të demokracisë dhe jetësimit të të drejtave të njeriut në Kosovë. Në ketë mënyrë, Qeveria përvëç detyrimeve ndërkombëtare, do të përmbushte edhe detyrimet ndaj qytetarëve që të janë të informuar, duke garantuar lirinë e shprehjes dhe sigurinë e gazetarëve.
46. Për me tepër, Avokati i Popullit konsideron të domosdoshme që Qeveria e Kosovës, përvëç zbatimit të rekomandimeve të dhëna në ketë raport dhe raporteve të tjera me karakter të brendshëm, duhet të referohet dhe të zbatojë edhe rekomandimet e organizatave ndërkombëtare në lidhje me mbrojtjen e gazetarëve. Për ketë qëllim, disa nga rekomandimet e “Komitetit për Mbrojtjen e Gazetarëve” në një nga raportet e tij, për qeveritë e shteteve janë: *“të respektojnë të drejtën ndërkombëtare duke përcaktuar dhe mbrojtur të drejtat e gazetarëve, të dënohen publikisht sulmet ndaj gazetarëve apo të ndodhin ato, të ndihmojnë në ndjekjen e autorëve të sulmeve ose kërcënimeve ndaj gazetarëve, të zbatohen rekomandimet e KB për Sigurinë e Gazetarëve dhe Çështjen e Mosndëshkimit, krijimin e mekanizmave kombëtar të mbrojtjes, etj.”*¹¹
47. Gjithashtu, ky Komitet në një nga raportet e tij në lidhje me sfidat e lirisë së shprehjes dhe sigurisë se gazetarëve në raport me politikat e Bashkimit Evropian (BE), ndër të tjera propozon që përvëç faktit se BE ka përcaktuar se liria e shprehjes është një nga kriteret e domosdoshme për negociatat me vendet kandidate për anëtarësim, duhet që BE të marrë masa të fuqishme edhe kur vendet e caktuara anashkalojnë detyrimet e tyre në lidhje me lirinë e shprehjes. Gjithashtu, BE-së, në kuadër të politikës së jashtme i rekomandohet që të angazhohet për shfuqizimin e të gjitha ligjeve që padrejtësisht kufizojnë lirinë e shtypit, dhe miratimin e tyre në përputhje me standartet e Kartës për të Drejtat Themelore dhe KEDNJ.¹²
48. Po ashtu, në Raportin e Komitetit për Mbrojtjen e Gazetarëve që elaboron sfidat e gazetarëve në vendet e rajonit për pesë vitet e fundit (deri më 2015), theksohet se liria e shtypit, përkatësisht e mediave është faktor kyç për vendet që punojnë për anëtarësim në BE, ku si kandidat përmendet edhe Kosova. Në lidhje me Kosovën ky raport potencon se mbrojtja e gazetarëve dhe sundimi i ligjit në ketë aspekt mbetet një sfidë e madhe.¹³
49. Për më tepër, BE në një nga Udhërrëfyesit e miratuar¹⁴ qartësisht ka përcaktuar si një nga prioritet më të larta sigurinë e gazetarëve, duke shprehur se do të marrë hapa të duhur për të garantuar sigurinë e tyre, në aspekt të masave preventive si dhe duke nxitur

¹¹ Me shumë shih Raportin e Komitetit për Mbrojjën e Gazetarëve, me titull “The Best Defense: Threats to journalists' safety demand fresh approach”, i publikuar me datë 21 shkurt 2017 (<https://cpj.org/reports/2017/02/Best-Defense-Threats-Safety-Journalists-Freelance-Emergencies-Attack-Digital.php> (08.09.2017).

¹² Shih Raportin e Komitetit për Mbrojjën e Gazetarëve, me titull “Balancing Act: Press Freedom at Risk as EU Struggles to Match Action with Values”, i publikuar me datë 29 shtator 2015 (<https://cpj.org/reports/2015/09/press-freedom-at-risk-europe.php>), (08.09.2017).

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Shih Udhërrëfyesi i të Drejtave të Njeriut i BE-së për Lirinë e Shprehjes Onlajn dhe Oflajn, Bruksel, 2014 (Udhërrëfyesi i BE-së), pika 29.

hetime efektive ne rastet kur ndodhin shkelje. Për me tepër, BE në kuadër të prioriteteve për ketë qëllim, përcakton se do të:

- a) *Dënojë publikisht vrasjet, sulmet, torturën, zhdukjen me forcë ose akte të tjera të dhunës ose kanosjes së individëve për të ushtruar të drejtën e tij apo të saj të lirisë së mendimit dhe shprehjes, si dhe sulmet mbi mediat;*
  - b) *Kërkojë nga autoritetet shtetërore të respektojnë detyrimet e tyre ndërkombëtare, ashtu që të hetojnë krimet e këtilla në mënyrë efektive, të pavarur dhe me saktësi, dhe të sigurojnë sjelljen para drejtësisë të kundërvajtësve shtetërorë dhe jo-shtetërorë dhe iniciuesve të dhunës së këtillë. Aty ku është nevoja, BE-ja do të inkurajojë mbikëqyrjen ndërkombëtare të gjykimit, për të siguruar vazhdimësinë lidhur me rastet e dhunës dhe për të nxitur luftën kundër mosndëshkimit;*
  - c) *Apelojë nga Shtetet që të marrin hapa aktivë për të parandaluar dhunën ndaj gazetarëve dhe aktorëve të tjerë të medias, duke ua bërë të mundur të punojnë në siguri, pa frikë nga dhuna dhe persekutimi;*
  - d) *Inkurajojë fuqishëm zyrtarët shtetërorë dhe aktorët e tjerë me ndikim në shoqëri, të denoncojnë në mënyrë publike aktet e dhunës ose kanosjes ndaj gazetarëve dhe aktorëve të tjerë të mediave, sidomos në rastet kur organet shtetërore kanë inkurajuar ose kanë falur sulmet e këtilla;*
  - e) *Mbështesë implementimin e Rezolutës UNGA mbi "Sigurinë e gazetarëve dhe çështjen e mosndëshkimit" dhe Planin e Veprimit të OKB-së mbi temën e njëjtë;*
  - f) *Lehtësojë këmbimin e përvojës me menaxherët e mediave, redaktorët, gazetarët dhe aktorët e tjerë të mediave, për të shtuar vetëdijen, për të zhvilluar kapacitetin e tyre në parandalimin e sulmeve dhe rritjen e sigurisë së gazetarëve, përveç të tjerash përmes masave të trajnimit.*
  - g) *Lehtësojë këmbimin e përvojave të mira me zyrtarët qeveritarë për sigurinë e gazetarëve, duke përfshirë edhe pjesëtarët e gjyqësisë, prokurorisë dhe ushtrimit të ligjit.*
50. Mbi ketë bazë, Avokati i Popullit rikujton se edhe agjenda e Qeverisë së Republikës së Kosovës në procesin e anëtarësimit në BE është e lidhur ngushtë me plotësimin e standardeve përlirinë e shprehjes dhe sigurinë e gazetarëve.
- ## II. Kufijtë e lirisë së shprehjes në raport me të drejtat e tjera të njeriut
51. Në vendet demokratike, parimisht, liria e shprehjes përkatësisht liria e medieve janë të garantuara me kushtetutë dhe ligje nga abuzimi i atyre që kanë pushtet, dhe nuk mund të ketë censurë të kësaj të drejte fondamentale. Por në të gjitha vendet demokratike, me ligj përcaktohen edhe limitet e shfrytëzimit të kësaj të drejte për të shmangur abuzimin, në veçanti në lidhje me shpifjen dhe fyeren përmes medieve, dhënien e lajmeve të pavërteta me qëllim të dëmtimit të dinjitetit dhe reputacionit të një personi, përhapjen e gjuhës së urrejtjes, cenimin e sigurisë publike, etj.
52. Gjykatat, mekanizmat dhe konventat ndërkombëtare dhe rajonale për të drejta të njeriut pranojnë se liria e të shprehurit mund të kufizohet me ligj në mënyra të caktuara, rreptë

të definiuara dhe në rrethana të veçanta. Kufizimet gjatë ushtrimit të lirisë së të shprehurit nuk mund të vënë në rrezik të drejtën.¹⁵

53. Në pajtim me standardin e përcaktuar në dokumentet ndërkontrollare, Avokati i Popullit, tërheq vërejtjen se kufizimet e lirisë së shprehjes arsyetohen deri në masën sa nuk cenohet realizimi i saj dhe vetëm sa është e domosdoshme që kjo e drejtë të mos abuzohet në dëm të drejtave të tjera. Andaj, arritja e një ekuilibri të tillë kërkon një kujdes të posaçëm, dhe ndërtimin e një kornizë ligjore dhe mekanizmi zbatues të përshtatshëm. Ky synim mund të arrihet vetëm mbi bazën e një trajtimi të thellë dhe analizës për të garantuar që liria e shprehjes, përkatesisht liria e medieve të mos abuzohet në drejtim të cenimit të dinjitetit të njeriut, privatësisë, përhapjes së gjuhës së urrejtjes, mosdurimit dhe pasojave të tjera të dëmshme. Mbi mënyrën e përhapjes dhe përkufizimin e këtyre pasojave tanë ekzistojnë standarde të krijuara nga mekanizmat ndërkontrollar, në veçanti nga GJEDNJ, siç që do të trajtohet edhe në këtë raport.
54. Avokati i Popullit, rithekson se vendosja e ekuilibrit midis lirisë së shprehjes, përkatesisht medieve dhe kufijve të saj në raport me të drejtat e tjera është mjaft komplekse, përfaktin se liria e shprehjes është një koncept mjaft i gjerë. Kjo për arsy se janë shumë çështje që lidhen me të, si: liria e mendimit, liria e shtypit, liria e medieve, toleranca, respekti, përgjegjësia, etj., të cilat nuk është e lehtë të definohen dhe të përcaktohen limitet e tyre. Madje edhe në aktet normative ndërkontrollare dhe legjislacionin e brendshëm të shteteve është mjaft e vështirë definimi i lirisë së shprehjes si e drejtë, në kuptim të definimit ligjor dhe në anën tjetër vendosja e kufijve të saj në raport me të drejtat e tjera të njeriut.
55. Një aspekt tjetër që e bën komplekse të drejtën e lirisë së shprehjes, ka të bëjë me vështirësinë e marrjes së vendimeve në praktikën gjyqësore, ku kërcohët një qasje shumë e kujdeshme, interpretim i thellë dhe sistematik për të përcaktuar kufijtë e saj.
56. Në këtë drejtim nuk ka zgjidhje unike në praktikat gjyqësore të vendeve të caktuara, bazuar edhe në zgjidhjet e ndryshme ligjore mbi kufijtë e lirisë së shprehjes, duke nisur një model i gjerë i moskufizimit të lirisë së shprehjes (siç është rasti me ligjvënësin në Francë) ose modelet me kufizuese si në Hungari dhe vende të tjera. Në këtë drejtim, në praktikat e gjykatave është vërejtur kryesisht një tendencë e përcaktimit të kritereve që ndihmojnë ndërtimin e një standardi përfundimtar rastet që kanë të bëjnë me lirinë e shprehjes dhe kufijtë e saj. P.sh.: Gjykata e Kasacionit në Itali (Gjykata e Lartë)në raport me garantimin e të drejtave të tjera, sidomos mbrojtjen e dinjitetit të njeriut nga shpifjet dhe fyterja, me qëllim të kufizimit të lirisë së shprehjes ka përcaktuar tri kriteri bazike, si: **vërtetësia, vetëpërmbarja dhe interesit publik**.

Sigurisht, baza juridike përfundimtare e kufijve të lirisë së shprehjes ndërtohet nga legjislacioni i brendshëm dhe korniza ligjore ndërkontrollare.

A) *Kufizimet sipas akteve ndërkontrollare*

57. Në vijim do të trajtohen aktet ndërkontrollare dhe legjislacioni i Kosovës, që përcaktojnë

¹⁵ Shih Udhërrefyesi i BE-së, pikë 19.

bazën e kufizimeve për lirinë e shprehjes, me qëllim të garantimit të drejtave të tjera.

58. Dokumentet ndërkontaktore që iu referuam me lartë, përveç definimit të lirisë së shprehjes si themel i zhvillimit të shoqërisë demokratike, në mënyrë paralele përcaktojnë edhe mundësinë e kufizimit të kësaj të drejte, për aq sa është e nevojshme për të garantuar të drejtat tjera të njeriut, nga abuzimi me lirinë e shprehjes.
59. Në këtë drejtim, Avokati i Popullit, thekson nevojën për një vëmendje të veçantë të ligjvënësit në Kosovë që çdo kufizim i lirisë së shprehjes të bëhet mbi fryshtë e këtyre dokumenteve.
60. Kështu DUDNJ, përveç përcaktimit të lirisë së shprehjes (siç është trajtuar me lartë), përcakton edhe mundësinë e kufizimit të drejtave, edhe lirisë së shprehjes me qëllim të mbrojtjes së lirive dhe të drejtave tjera. Me këtë qëllim duhet referuar nenit 29 ku përcaktohet se:
1. *Gjithkush ka detyrime vetëm ndaj asaj bashkësie në të cilën është i mundur zhvillimi i lirë dhe i plotë i personalitetit të tij.*
  2. *Në ushtrimin e të drejtave dhe lirive të veta, gjithkush do t'u nënshtronhet vetëm atyre kufizimeve të cilat janë parashikuar me ligj, ekskluzivisht me qëllim që të sigurohet njohja dhe respektimi i nevojshëm i të drejtave dhe lirive të tjerëve e që të plotësohen kërkuesat e drejta të moralit, rendit publik dhe mirëgenies së përgjithshme në shoqërinë demokratike.*
  3. *Këto të drejta dhe liri nuk mund të zbatohen në asnjë rast kundër qëllimeve dhe parimeve të Kombeve të Bashkuara.*
61. Nga këto dispozita, del obligimi themelor që edhe kufizimet e lirisë së shprehjes duhet të përcaktohen qartësisht me ligj, duke përjashtuar mundësinë që të ndodh çfarëdo kufizimi përtej përcaktive ligjore. Gjithashtu, edhe kufizimet ligjore duhet të jenë të kushtëzuara nga nevoja e respektimit të kërkuesave që dalin nga morali, rendi publik dhe mirëgenia e përgjithshme në një shoqëri demokratike.
62. Gjithashtu edhe PNDPC përcakton bazën e kufizimit të lirisë së shprehjes, ku parashihet se realizimi i lirisë së shprehjes përfshin edhe detyra dhe përgjegjësi të caktuara. Në këtë drejtim në nenin 19, *parag.3* parashihet se liria e shprehjes mund t'i “*nënshtronhet kufizimeve të caktuara të cilat duhet të përcaktohen në mënyrë eksplikite me ligj dhe të jenë të domosdoshme: a) Për respektimin e të drejtave ose të reputacionit të tjerëve; b) Për mbrojtjen e sigurisë së shtetit, të rendit publik, të shëndetit dhe të moralit publik.*”
63. Për më tepër, PNDPC, në nenin 20 parashikon se: “*Çdo propagandë në favor të luftës do të ndalohet me ligj. Çdo thirrje për urrejtje nacionale, racore ose fetare, që paraqet nxitje të diskriminimit, armiqësisë ose dhunës, ndalohet me ligj.*” Në këtë fryshtë edhe **Konventa për Eliminimin e të Gjitha Formave të Diskriminimit Racor (1965)**, ku përveç të tjerave, në nenin 4 përcaktohet: “*Shtetet palë dënojnë çdo propagandë dhe të gjitha organizatat të bazuara në idetë ose teoritë e epërsisë së një race apo të një*

grupi personash të një ngjyre apo origjine etnike të caktuar, ose të cilat përpilen të justifikojnë atë e të ndihmojnë çdo formë të urrejtjes e të diskriminimit racial; ato zotohen të marrin masa të menjëherëshme dhe pozitive për të zhdukur çdo nxitje për një diskriminim të tillë.... Të shpallin vepra të dënueshme me ligj çdo përhapje të ideve të bazuara në epërsinë ose urrejtjen raciale, çdo nxitje për diskriminim racial..." Për këtë qëllim dokument i rëndësishëm është edhe Protokolli i Këshillit të Evropës (2003) për gjuhën e urrejtjes, që ishte miratuar në zbatim të Konventës për Krimin në Fushën e Kibernetikës me qëllim të luftimit të urrejtjes në internet. Dy objektivat themelore të këtij protokolli janë harmonizimi i të drejtës penale në luftën kundër racizmit dhe ksenofobisë në internet, dhe e dyta, avancimi i bashkëpunimit ndërkombëtar në këtë fushë. Sipas protokollit gjuha e urrejtjes në internet nënkupton "*kercenimin e motivuar racist ose ksenofobik përmes sistemit kompjuterik.*" Ndërsa si material racist dhe ksenofobik konsiderohet "*çdo material i shkruar, çdo fotografi ose çdo prezantim tjetër të ideve dhe teorive të cilat përfaqësojnë, promovojnë ose nxisin urrejtje, diskriminim ose dhunë kundër individit ose grupit të individëve, të bazuara në: racë, ngjyrë, paraardhës ose prejardhje kombëtare apo etnike, si dhe religioni nëse përdoret si pretekst për cilindro qoftë nga këta faktore*".

64. Duhet theksuar se kjo bazë është akceptuar edhe në shumicën e ligjeve penale të shteteve, duke inkriminuar si vepër penale nxitjen e urrejtjes (siç është edhe përcaktimi i Kodit Penal të Republikës së Kosovës, përkatësisht vepra penale "*Nxitja e urrejtjes, përqarjes ose mos durimit kombëtar, racor, fetar apo etnik*"(neni 147).
65. Avokati i Popullit vë në pah argumentin se detyrimi i shtetit që të ndërmarr masat që asnjë e drejtë (në këtë rast edhe e drejta e lirisë së shprehjes, përkatësisht liria e medieve) të mos shfrytëzohet apo abuzohet në dëm të të drejtave tjera buron edhe nga teksti dhe fryma e dokumenteve tjera për të drejtat e njeriut. Në rend të parë KEDNJ si bazë e vendimeve të GJEDNJ të cilat janë burim i detyrueshëm edhe për praktikën gjyqësore në Republikën e Kosovës. Për me tepër, në nenin 17 të KEDNJ përcaktohet si parim se: "*Asnjë nga dispozitat e kësaj Konverte nuk mund të interpretohet se i jep një Shteti, grupimi ose individi, të drejtë që të përfshihet në ndonjë veprimtari ose të kryejë ndonjë akt që synon cenimin e të drejtave dhe lirive të përcaktuara në këtë Konventë ose kufizime më të gjera të këtyre të drejtave ose lirive sesa është parashikuar në Konventë.*"
66. Nga kjo del fillimisht detyrimi i ligjvënësit në Kosovë që në pajtim me përcaktimet e KEDNJ (si dokument i zbatueshëm drejtpërdrejt në Kosovë sipas nenit 22 të Kushtetutës) të krijojë bazë ligjore të përshtatshme që krijon premisa të qarta për realizimin e të drejtave themelore nga individi dhe grupet e qytetarëve, pa cenuar dhe abuzuar me të drejtat e tjera themelore. Ky balancim, kërkon një kufizim të arsyeshëm edhe sa i përket lirisë së shprehjes (medieve) deri në kufijtë që është e domosdoshme të mbrohen të drejtat tjera të njeriut (si privatësia, dinjiteti i njeriut, etj.) dhe nuk e rrezikon zbatimin efikas të kësaj lirie fondamentale. Avokati i Popullit vë theksin se një kufizim i tillë duhet të ketë karakter restriktiv dhe të mos rezultojë me censurë të lirisë së shprehjes(medieve) dhe të humb vetë përbajtja dhe funksioni i saj në shoqëri.

67. Një orientim i tillë del edhe nga interpretimi i nenit 18 të KEDNJ ku definohet “*Kufiri i zbatueshmërisë së kufizimeve të të drejtave*”, duke përcaktuar se: “*Kufizimet e lejuara sipas kësaj Konvente ndaj të drejtave dhe lirive të sipërpermendura nuk do të zbatohen për qëllime të ndryshme nga ato për të cilat janë parashikuar*”. Ky parim është i obligueshëm si për ligjvënësin gjatë hartimit të legjislacionit nga kjo fushë, ashtu edhe për organet e drejtësisë me rastin e interpretimit të rasteve në praktikë. Mundësia e përcaktimit ligjor të kufijve të përdorimit të lirisë së shprehjes me qëllim të mbrojtjes së lirive dhe të drejtave të tjera, përcaktohet edhe në nenin 10, *parag.2*, ku shprehimisht thuhet se: “*Ushtrimi i këtyre lirive që përmban detyrime dhe përgjegjësi, mund t'u nënshtrohet atyre formaliteteve, kushteve, kufizimeve ose sanksioneve të parashikuara me ligj dhe që janë të nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë kombëtare, integritetit territorial ose sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit dhe parandalimin e krimit, për mbrojtjen e shëndetit ose të moralit, për mbrojtjen e dinjitetit ose të të drejtave të tjerëve, për të ndaluar përhapjen e të dhënavë konfidenciale ose për të garantuar autoritetin dhe paanshmërinë e pushtetit gjyqësor*”.
68. Nga ajo që u tha me lartë, Avokati i Popullit, duke përsëritur se KEDNJ paraqet dokumentin kryesor mbi bazën e të cilit duhet rregulluar e drejta e lirisë së shprehjes, tërheq vërejtjen se mbi këtë bazë duhet të përcaktohen edhe kufizimet ligjore të kësaj të drejte edhe në Kosovë.
69. Për këtë qëllim GJEDNJ ka ndërtuar si standard themelor që çdo kufizim i lirisë së shprehjes nga ana e shteteve të bazohet në parimin e ligjshmërisë dhe ku duhet të shmanget arbitrariteti i organeve përgjegjëse në marrjen e vendimeve në lidhje me këtë të drejtë. Në këtë drejtim, Avokati i Popullit rikujton obligimin e ligjvënësit në Kosovë që në përcaktimin e kufijve të lirisë së shprehjes, si dhe gjykatave që të kujdesen në mënyrë rigorozë që të mos cenohet apo kufizohet kjo e drejtë përtej asaj që është garantuar me KEDNJ, dhe është sqaruar nga vendimet e GJEDNJ..
70. Duhet theksuar gjithashtu, se GJEDNJ ka ndërhyrë me vendimet e saj për të parandaluar kufizimet e pajustifikuara të shteteve në sferën e lirisë së shprehjes dhe shtypit. Siç del nga rastet e vendosura nga gjykata si kriter kryesor ka ndjekur parimin e proporcionalitetit, midis lirisë së shprehjes dhe kufizimeve të domosdoshme me qëllim të ruajtjes së të drejtave të tjera, por gjithmonë duke theksuar obligimin e shteteve që të marrin masat e nevojshme për të garantuara ushtrimin efektiv të lirisë së shprehjes (si një detyrim i ashtuquajtur pozitiv) si parim themelor i demokracisë. Rastet e vendosura nga gjykata për këtë fushë janë të shumta .

B) Kufizimet sipas legjislacionit të brendshëm

71. Në zbatim të parimeve të përcaktuara në dokumentet ndërkombëtare të përmendura më lartë, është detyrë e shteteve që me legjislacionin e tyre të brendshëm të definojnë konkretisht lirinë e shprehjes (medieve) dhe të përcaktojnë arsyet e kufizimit të saj. Ky rregullim, si premisë themelore dhe pikëniqje duhet të ketë garantimin e lirissë se shprehjes(medies), dhe kufizimi i saj të bazohet në një model restriktiv për aq sa është e domosdoshme për garantimin e të drejtave të tjera.

72. Legislacioni pozitiv në Kosovë, përveç afirmimit të lirisë së shprehjes, përmban edhe dispozita mbi kufizimin e saj.

73. Kështu, në nenin 40 *parag.2* të Kushtetutës parashihet edhe mundësia e kufizimit të kësaj të drejtë sipas ligjit, duke specifikuar se : “*Liria e shprehjes mund të kufizohet me ligj në raste kur një gjë e tillë është e domosdoshme për parandalimin e nxitjes dhe provokimit të dhunës dhe armiqësive në baza të urrejtjes racore, kombëtare, etnike ose fetare.*” Kjo dispozitë është në fryshtë e dispozitës së përgjithshme të Kushtetutës mbi kufizimin e të drejtave, përkatësisht nenin 55 [Kufizimi i të Drejtave dhe Lirive Themelore], ku parashihet se:

1. *Të drejtat dhe liritë themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, mund të kufizohen vetëm me ligj.*
2. *Të drejtat dhe liritë themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, mund të kufizohen vetëm deri në atë masë sa është e domosdoshme që, në një shoqëri të hapur dhe demokratike, të përbushet qëllimi për të cilin lejohet kufizimi.*
3. *Kufizimet e të drejtave dhe lirive themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, nuk mund të bëhen për qëllime të tjera, përveç atyre për të cilat janë përcaktuar.*
4. *Me rastin e kufizimit të të drejtave të njeriut dhe interpretimit të atyre kufizimeve, të gjitha institucionet e pushtetit publik, dhe sidomos gjykatat, e kanë për detyrë t'i kushtojnë kujdes esencës së të drejtës që kufizohet, rëndësisë së qëllimit të kufizimit, natyrës dhe vëllimit të kufizimit, raportit midis kufizimit dhe qëllimit që synohet të arrihet, si dhe të shqyrtojnë mundësinë e realizimit të atij qëllimi me kufizim më të vogël.*
5. *Kufizimi i të drejtave dhe lirive të garantuara me këtë Kushtetutë, nuk bën të mohojë kurrsesi esencën e së drejtës së garantuar.*

74. Nga kjo dispozitë del se edhe për kufizimin lirisë së shprehjes, janë të përcaktuara disa parime si:

- parimi i ligjshmërisë, që nënkupton se çdo kufizim i lirisë së shprehjes (medieve) të përcaktohet qartësisht me ligj. Ky parim përbën garanci që asnjë kufizim i lirisë së shprehjes nuk është diskrecion i organeve shtetërore, edhe gjykatës. Gjithashtu, kjo nënkupton se liria e shprehjes nuk mund të kufizohet as me akte nënligjore, por vetëm me ligj.
- kufizimi i lirisë së shprehjes duhet të bëhet në mënyrë restriktive, vetëm për aq sa është e domosdoshme për të garantuar të drejtat e tjera në një shoqëri demokratike.
- kufizimet e lirisë së shprehjes nuk duhet të tejkalojnë qëllimin e kësaj të drejtë siç përcaktohet në Kushtetutë dhe ligj. Këtë aspekt, duhet ta garantojnë edhe organet publike, sidomos gjykatat në praktikën e tyre, që të tregojnë kujdes të posaçëm që kufizimet e lirisë së shprehjes të mos cenojnë përbajtjen, përkatësisht esencën e kësaj të drejtë.

75. Kufizimet tjera sipas legjislacionit të Kosovës, konsistojnë në kufizimin e lirisë së

shprehjes me qëllim të shmangies së gjuhës së urrejtjes, nxitjes së dhunës, gjuhës diskriminuese, fyeze dhe shpifjes.

76. Nxitja e urrejtjes inkriminohet edhe në Kodin Penal të Republikës së Kosovës (KPK), ku në nenin 147 të tij përcaktohet vepra penale e “*Nxitjes së urrejtjes, përçarjes ose mos durimit kombëtar, racor, fetar apo etnik*”. Në këtë dispozitë tiparet e kësaj vepre përcaktohen si në vijim:

1. *Kushdo që nxit ose përhap publikisht urrejtje, përçarje ose mosdurim midis grupeve kombëtare, racore, fetare, etnike apo grupe tjera të tillë që jetojnë në Republikës e Kosovës, në mënyrën e cila mund të prishë rendin publik, dënohet me gjobë ose me burgim deri në pesë (5) vjet.*
2. *Kushdo që në mënyrë sistematike ose duke keqpërdorur pozitën apo autorizimet e tij kryen veprën nga paragrafi 1. i këtij neni ose shkakton trazira, dhunë ose pasoja të tjera të rënda me kryerjen e veprës së tillë, dënohet me burgim prej një (1) deri në tetë (8) vjet.*
3. *Kushdo që kryen veprën penale nga paragrafi 1. i këtij neni përmes shtrëngimit, rrezikimit të sigurisë, përqeshjes së simboleve kombëtare, racore, etnike apo fetare, duke dëmtuar pasurinë e personit tjetër ose duke përdhosur monumentet apo varrezat, dënohet me burgim prej një (1) deri në tetë (8) vjet.*
4. *Kushdo që në mënyrë sistematike ose duke keqpërdorur pozitën apo autorizimet e tij kryen veprën penale nga paragrafi 3. i këtij neni ose shkakton trazira, dhunë ose pasoja të tjera të rënda me kryerjen e veprës së tillë, dënohet me burgim prej dy (2) deri në dhjetë (10) vjet.*

77. Nga figura ligjore e kësaj vepre penale, del se ligjvënësi në Kosovë ka përcaktuar në mënyrë rigoroze kufizimin e lirisë së shprehjes me qëllim të mbrojtjes së vlerave siç është diversiteti kombëtar, racor, fetar apo etnik. Me këtë përcaktim ligjvënësi garanton edhe një standard fondamental të funksionimit të shtetit demokratik, siç është mbrojtja dhe respektimi grupeve të ndryshme për shkak të dallimeve (kombëtare, racore, fetare, etnike), që përvëç mbrojtjes juridiko-penale janë edhe kategori kushtetuese me garanci të posaçme (Shih Kushtetuta, Kapitulli III “*Të Drejtat e Komuniteteve dhe Pjesëtarëve të tyre*”). Mbrotja e këtyre grupeve dhe respektimi i vlerave diverse të tyre, edhe sipas dokumenteve ndërkombëtare, është pjesë integrale e lirive dhe e të drejtave themelore të njeriut.

78. Në lidhje me shpifjen dhe fyerjen (që në shumë vende përcaktohen si vepra penale), ligjvënësi në Kosovë ka vendosur për dekriminalizimin e tyre, dhe për këto vepra përcaktohet vetëm përgjegjësi civile. Ligji civil kundër shpifjes dhe fyerjes¹⁶ përcakton një zgjidhje të balancuar midis sanksionimit të shpifjes dhe fyerjes deri në masën që nuk cenon lirinë e shprehjes dhe rolin e medieve në një shoqëri demokratike. Ky përcaktim shprehet që në dispozitat e përgjithshme të ligjit ku në neni 1, përcaktohet se: “*Rregullat që kanë të bëjnë me shpiffjen dhe fyerjen të mos vënë kufij të paarsyeshëm mbi lirinë e*

¹⁶ Shih Ligji civil kundër shpifjes dhe fyerjes, Nr. 02/L-65.

shprehjes duke përfshire edhe publikimin dhe diskutimin e çështjeve me interes të rëndësishëm për publikun:”(pika b) dhe “që mjetet e informimit publik të kenë rol të rëndësishëm në procesin demokratik si vëzhgues publik dhe transmetues i informatave te publiku”.(pika d).

79. Sipas Ligjit civil kundër shpifjes dhe fyerjes (neni 3): *a) Shpifja nënkuption publikimin e një fakti ose deklarate të pavërtetë të cilën publikuesi e din ose është dashur ta dijë se fakti dhe deklarata është e pavërtetë, kuptimi i së cilës dëmton reputacionin e një personi tjetër. b) Fyerja nënkuption deklarimin, sjelljen, publikimin e deklaratës të drejtuar ndaj një personi tjetër e cila është nënçmuese.*
80. Në nenin 5 të ligjit përcaktohet “**përgjegjësia për shpifje dhe fyerje**”, si në vijim:
- 5.1. *Një person është përgjegjës për shpiffe ose fyerje në qoftë se ai/ajo ka kryer ose përhapur shprehjen e shpifjes ose fyerjes përvèç nëse është konstatuar njëra nga përjashtimet e përgjegjësisë në pajtim me këtë Ligj.*
- 5.2. *Për shpiffen ose fyerjen e kryer përmes subjekteve mediale, personat që vijojnë janë bashkëpërgjegjës ose përgjegjës individual: autori, redaktori, ose publikuesi apo dikush që ndryshtë nga ata ushtrojnë kontroll mbi përbajtjen e saj.*
- 5.3. *Kur shpiffa ose fyerja ka të bëjë me një çështje të interesit publik ose kur personi i shpifur ose fyer është ose ka qenë zyrtar publik ose është kandidat për një pozitë publike, mund të ketë përgjegjësi për shpiffe ose fyerje vetëm nëse autori ka ditur se informacioni ka qenë i rrejshëm ose ka vepruar me mospërfillje të pamatur për vërtetësinë e tij.*
- 5.4. *Autoritetet publike ndaloohen nga paraqitja e kërkesës për kompensim për dëmin e shkaktuar nga shpiffja ose fyerja. Zyrtarët publikë mund të paraqesin kërkesë për kompensim e dëmit nga shpiffja apo fyerja privatisht dhe ekskluzivisht në kapacitetin e tyre personal.*
81. Përveç rasteve tjera të përjashtimit të përgjegjësisë për shpifje dhe fyerje,¹⁷ ligji i kushton vëmendje të posaçme deklaratave që janë me interes publik, për të cilat nuk mund të ekzistojë përgjegjësia. Për këtë qëllim në nenin 7 të ligjit përcaktohet se: “*Askush nuk do të jetë përgjegjës për shpiffe dhe fyerje për një deklaratë të një çështjeje me interes publik, nëse ata dëshmojnë se ishte e arsyeshme në të gjitha rrethanat për një person në pozitën e tyre të përhapte materialin me qëllim të mire, duke marrë parasysh rëndësinë e lirisë së shprehjes në lidhje me çështje të interesit publik që ai të marrë në kohë informacion për çështje të tilla.*” Si i tillë ky përjashtim i përgjegjësisë për shkak të interesit të publikut është në pajtim edhe me KEDNJ dhe praktikën e GJEDNJ.
82. Avokati i Popullit, thekson se një aspekt i veçantë i kufizimit apo kontrollit ndaj lirisë së shprehjes, përkatësisht lirisë së medieve, paraqet legjislativë sekondar (apo edhe aktet nënligjore) mbi monitorimi e medieve dhe ndërtimi i mekanizmave për këtë qëllim. Në

---

¹⁷Shih nenet 6 dhe 8-11 të Ligjit Nr. 02/L-65.

këtë drejtim si një kontroll afirmativ mund të cilësohen edhe kompetencat e shtetit që të përcaktojë kritere për funksionimin e medieve dhe të jep autorizim për operimin e tyre.

83. Në Republikën e Kosovës si autoritet i kësaj natyre është përcaktuar Komisioni i Pavarur i Medieve – KPM, që sipas nenit 141 të Kushtetutës është “... *organ i pavarur që rregullon spektrin e Frekuencave Transmetuese në Republikën e Kosovës, licencon transmetuesit publik e privat, përcakton dhe zbaton politikën e transmetimit si dhe ushtron kompetenca të tjera me ligj.*” Sipas ligjit¹⁸ KPM rregullon të drejtat, detyrimet si dhe përgjegjësitë e personave fizikë dhe juridikë të cilët ofrojnë shërbimet mediale audio dhe audiovizuele. KPM ndër të tjera ka kompetencë edhe të monitoroj mediat e audiovizuele dhe përveç kushteve të licencës, nëse gjenë shkelje të kodit të sjelljes dhe akteve tjera juridike mund t'u lëshojë të licencuarve vërejtje me shkrim ose t'u shqiptojë sanksione.¹⁹
84. Për më tepër, KPM në bazë të kompetencave ligjore ka miratuar edhe Kodin e Etikës për Ofriuesit e Shërbimeve Mediale në Republikën e Kosovës (tutje Kodi për OSHM),²⁰ ku është krijuar një bazë normative mbi standardin e sjelljes etike dhe profesionale që duhet të zbatojnë OSHM-të “ *në pajtim me dispozitat ligjore që janë të domosdoshme në një shoqëri demokratike: në pajtim me parimet etike, standartet e pranuara ndërkombëtarisht dhe respektin ndaj diversitetit të trashëgimisë etnike, kulturore dhe fetare në Republikën e Kosovës; për interesa të sigurisë kombëtare, të integritetit territorial dhe të sigurisë publike; për parandalimin e trazirave dhe të krimit; për mbrojtjen e dinjitetit dhe të drejtave të njeriut; për mbrojtjen e shëndetit dhe moralit, për mbrojtjen e fëmijëve, ...*”(neni 1 i Kodit për OSHM). Nga kjo mund të vërehet se kjo dispozitë mbi qëllimin e Kodit për OSHM-të i përbahet përcaktimit në parag.2 të nenit 10 të KEDNJ. Në këtë kod janë përkufizuar dhe është dhënë një kornizë e kufizimit të shprehjes dhe transmetimit të përbajtjeve të dëmshme dhe fyese, gjuhës vulgare dhe ofenduese, nxitjes së urrejtjes, lajmeve të pasakta dhe të anshme, përbajtjeve që cenojnë të drejtat e njeriut, me theks të veçantë edhe ndalimi i përfshirjes së fëmijëve dhe të miturve në transmetime pa respektuar privatësinë dhe të drejtat e tjera të tyre, etj., (nenet 3-9 të Kodit për OSHM).
85. Avokati i Popullit e vlerëson si bazë shumë të rëndësishme miratimin e kodit në fjalë, i cili paraqet një kornizë të qartë të definimit të standardeve që duhet të zbatojnë OSHM-të me qëllim të respektimit të të drejtave themelore të njeriut. Megjithatë, mbetet të shihet edhe zbatimi praktik i këtij kodi për të vlerësuar efektet që do të ketë në arritjen e qëllimeve të përcaktuara. Gjithashtu, Avokati i Popullit thekson mungesën e kompetencës së KPM për mediat online (portalet), për të cilat nuk janë të zbatueshme as dispozitat e këtij kodi.

¹⁸ Shih Ligji Nr. 04/L-44 për Komisionin e Pavarur të Medieve (2012).

¹⁹ Ligji Nr.04/L-44 nenet 29-30. Disa nga sanksionet që mund të shqiptojë KPM janë që t'i urdhërojë subjektit të licencuar që t'i transmetojë publikisht detajet e natyrës dhe shkallës së shkeljes së kushteve të licencës, kodeve të sjelljes, dhe akteve tjera juridike, të kërkojë nga i licencuari që t'i transmetojë korrigimin ose të kërkojë falje përmes transmetimit, t'i vendosë një gjobë në vlerë jo më pak se njëmijë (1.000) Euro dhe jo më shumë se njëqindmijë (100.000) Euro, etj.

²⁰ Kodi e Etikës për Ofriuesit e Shërbimeve Mediale në Republikën e Kosovës i miratuar nga KPM është në fuqi nga data 11 tetor 2016.

86. Përkundër rolit që mund të ketë KPM, Avokati i Popullit rikujton se garantimi i të drejtave të njeriut dhe interesit të përgjithshëm nga mundësia e abuzimit të lirisë së shprehjes në media paraqet një sfidë shumë me komplekse, që sigurisht tejkalon fushën e kompetencave që mbulon KPM apo që mund të kenë autoritetet e ngjashme.
87. Një aspekt tjetër me rëndësi esenciale për të garantuar lirinë e shprehjes (medieve), sigurinë e gazetarëve dhe në anën tjetër për të krijuar një siguri për kufizim të arsyeshëm të lirisë së shprehjes, është zbatimi i legjislacionit, përkatësisht efikasiteti i gjyqësorit në këtë drejtim. Efikasiteti i gjykatave paraqet garancinë kryesore për lirinë e shprehjes, dhe vënien e kufijve të arsyeshëm në raport me respektimin e të drejtave të tjera siç përcaktohet me Kushtetutë dhe ligjet në fuqi. Siç del edhe nga Kushtetuta, mbrojtja gjyqësore e të drejtave, përbën një nga të drejtat themelore, ku në nenin 54 përcaktohet se: “*Çdokush gëzon të drejtën e mbrojtjes gjyqësore në rast të shkeljes ose mohimit të ndonjë të drejte të garantuar me këtë Kushtetutë ose me ligj, si dhe të drejtën në mjete efektive ligjore nëse konstatohet se një e drejtë e tillë është shkelur.*”
88. Në lidhje me interpretimin e legjislacionit nga kjo fushë, Avokati i Popullit, rikujton domosdoshmérinë që gjykatat në Kosovë duhet të referohen në standartet e ndërtuara nga praktika e GJEDNJ (si burim themelor për sistemin juridik në Kosovë).

III. Standardet e ndërtuara nga GJEDNJ

89. Duke u nisur nga vetë natyra specifike e lirisë së shprehjes, dhe kompleksiteti i definimit të kufijve të saj, Avokati i Popullit, rikujton se standardi i ndërtuar nga praktika e GJEDNJ për këtë qëllim, ka rëndësi fundamentale, përfaktin se ka arritur të sqaroj në nivelin me të lartë kufijtë e shfrytëzimit të kësaj të drejte.
90. Për këtë arsy, vendimet e GJEDNJ duhet të jenë referenca kryesore për trajtimin e lirisë së shprehjes dhe kufizimit të saj edhe në Republikën e Kosovës.
91. Ky parim ka bazë edhe në Kushtetutë, ku në nenin 53 përcaktohet se: “*Të drejtat njeriut dhe liritë themelore të garantuara me këtë Kushtetutë, interpretohen në harmoni me vendimet gjyqësore të Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut*”. Gjithashtu edhe KEDNJ e cila interpretohet nga kjo gjykatë, listohen në mesin e dokumenteve ndërkombëtare “...që zbatohen drejtpërdrejtë në Republikën e Kosovës dhe kanë prioritet, në rast konflikti, ndaj dispozitave e ligjeve dhe akteve të tjera të institucioneve publike.”(neni 22 i Kushtetutës).
92. Mbi këtë bazë, është obligim kushtetues që gjykatat dhe institucionet e tjera publike, përfshirë edhe ato anëtare të BE-së (që përfshirë edhe ato nga Kosova që me dispozita kushtetuese e ka pranuar KEDNJ dhe praktikën e GJEDNJ, vendet tjera si anëtare të Këshillit të Evropës, këtë standard e kanë akceptuar përmes procesit të ratifikimit të kësaj konverte).

²¹ Në këtë drejtim, duhet theksuar se praktika e GJEDNJ sot paraqet burimin kryesor edhe përfshirë edhe ato anëtare të BE-së (që përfshirë edhe ato nga Kosova që me dispozita kushtetuese e ka pranuar KEDNJ dhe praktikën e GJEDNJ, vendet tjera si anëtare të Këshillit të Evropës, këtë standard e kanë akceptuar përmes procesit të ratifikimit të kësaj konverte).

93. Duhet theksuar se praktika e GJEDNJ e promovon lirinë e shprehjes si një vlerë dhe domosdoshmëri e funksionimit të shoqërive demokratike. Në praktikën e pasur, gjykata ka ndërtuar standardin e mbrojtjes së fortë për lirinë e shprehjes, dhe kufizimin e saj e ka arsyetuar vetëm si përjashtim, në rrethana specifike dhe kur seriozisht mund të cenohen vlerat tjera të shoqërisë. Ky qëndrim është shprehur në vazhdimësi, i cili më së miri shprehet edhe në vendimin e datës 17.12.1976 *Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar*, ku gjykata ka theksuar se: “*Liria e shprehjes është një nga shtyllat kryesore të shoqërisë demokratike, bazë për zhvillimin e saj dhe kusht për vetërealizimin e individit... Ajo nuk mund të përfshijë vetëm informacionet dhe opinionet e perceptuara pozitivisht, ose të konsideruara si të padëmshme, apo indiferente, por edhe të tilla që fyejnë, turbullojnë, apo që janë shqetësim për shtetin ose për një grup të caktuar të shoqërisë. Të tilla janë kriteret e pluralizmit, të tolerancës dhe të hapjes, pa të cilat një shoqëri demokratike nuk mund të ekzistojë*”. Pastaj, në rastin *Jersild kundër Danimarkës* (1994), është vlerësuar dhe debatuar nëse dënim i këto raste është “i nevojshëm në një shoqëri demokratike” apo jo, pra nëse është proporcional edhe në rastet kur përcillen deklarohen “*fenomene që shokojnë, godasin apo fyejnë një grup personash apo një pjesë të shoqërisë*”, dhe gjykata ka dalë në përfundimin se dënim i përketojve, nuk është i nevojshëm në një shoqëri demokratike, dhe kufizimi i lirisë së shprehjes mund të ndodh vetëm kur është e domosdoshme (*ultima ratio*).

94. Në vijimësinë e saj jurisprudanca e GJEDNJ ka mbajtur në konsideratë dhe i ka dhënë prioritet **interesit publik**, posaçërisht në rastet kur subjektet (individët) janë aktivë në jetën publike, duke theksuar se ata duhet të tregojnë një shkallë më të lartë tolerance ndaj kritikave. Gjithashtu, gjykata mbi këtë bazë ka arsyetuar edhe cenimin e jetës private të personave publik, ose dhe zbulimin e informacioneve sa herë që interes i publikut është i nivelit të lartë. Ky standard i GJEDNJ përfaqësohet edhe në rastet në vijim:

- Në këtë aspekt është me rëndësi vendimi i GJEDNJ në rastin *Mosley kundër Mbretërisë së Bashkuar* (2011). Çështja kishte të bënte me publikimin e fotografive dhe artikujve (në gazetën *News of the World*) në lidhje me një festë sado-mazohiste të organizuar nga Mosley (figurë publike, një kohë të gjatë president i federatës ndërkombëtare të automobilizmit) ku ai u shfaq me rroba naziste, me këtë rast Mosley pretendonte se është shkelur e drejta e tij për jetë private (siç përcaktohet në nenin 8 të KEDNJ), dhe shteti ka dështuar të imponoj një detyrim ligjor ndaj gazetës *News of the World* që ta njoftonte atë para se të publikohej historia, dhe në këtë mënyrë ai të kishte mundësi të kërkonte masë të përkohshme nga gjykata që këto materiale mos të publikoheshin nga gazeta në fjalë. Me këtë pretendonte se legjislacioni në Mbretërinë e Bashkuar është në kundërshtim me KEDNJ. Megjithatë gjykata nuk kishte gjetur se legjislacioni i brendshëm është në kundërshtim me KEDNJ, dhe se nuk ka shkelje të nenit 8 të KEDNJ, duke i dhënë në këtë rast përparrësi lirisë së shprehjes (sipas nenit 10 të KEDNJ), duke arsyetuar se përderisa Mosley është figurë publike, ka qenë me interes publikimi i materialeve të tilla, dhe në anën tjetër kufizimi i publikimit edhe për një përmbytje të tillë, do të paraqiste rrezik për censurë të lirisë së shprehjes dhe shtypit. Pra, në këtë rast gjykata si

primare e konsideron “*interesin publik*” për t’u informuar, në raport me nevojën për të ruajtur privatësinë.

- Për me tepër, gjykata në rastin ***Heinisch kundër Gjermanisë*** (2011), që kishte të bënte me një punonjëse femër, e punësuar në një shoqëri të specializuar për kujdes ndaj të moshuarve në Berlin (Vivantes). Kjo punonjëse kishte raportuar për parregullsitë e brendshme të organizatës (si mungesën e stafit për përkujdesje, moskryerjen e detyrave dhe shërbimeve ndaj të moshuarve, etj), dhe për këtë shkak ishte pushuar nga puna. GJEDNJ duke u bazuar edhe në mungesën e përcaktimit me ligj të një masë të tillë, largimin nga puna e kishte konsideruar se ka qenë joproportional dhe me këtë rast është shkelur neni 10 i KEDNJ (ndërhyrje në lirinë e shprehjes), duke i dhënë prioritet nevojës së publikut që të informohet edhe për këto aspekte, në raport me detyrimin për të ruajtur fshehtësinë e mësuar nga puna.
- Gjithashtu edhe në rastin ***Lahtonen kundër Finlandës*** (2002), që kishte të bënte me publikimin e një rasti ku përfshihej një oficer i policisë që kishte kryer vepër penale, GJEDNJ ka vendosur se gjykata finlandeze me shqiptimin e dënimit ndaj gazetarit (për shkelje të privatësisë së zyrtarit të policisë) ka shkelur nenin 10 të KEDNJ që garanton lirinë e shprehjes, duke arsyetuar se dënim i dhënë është një masë e tepruar dhe “*jo e nevojshme në një shoqëri demokratike*” për shkak të natyrës së informatave të publikuara (*që janë marrë nga burimet publike*) dhe rrethanave specifike (*ku kryes i veprës penale është një zyrtar publik*).
- ***Axel Springer AG kundër Gjermanisë*** (2012), në këtë rast, *Axel Springer AG*, botues i gazetës gjermane “Bild” ishte ankuar në vendimin e gjykatës gjermane me të cilin ishte ndaluar botimi i artikujve në lidhje me arrestimin e një aktori të njojur të televizionit dhe dënimin e tij me gjobë për posedim të kokainës, pas ankesës së aktorit të famshëm se është cenuar privatësia e tij (sepse gazeta kishte botuar dy artikuj në lidhje me këtë rast). GJEDNJ kishte vendosur se ndalimi i publikimit të artikujve nuk ishte i arsyeshëm “për një shtet demokratik” dhe ndërhyrja e gjykatës gjermane në këtë rast përbën shkelje të lirisë së shprehjes (nenit 10 të KEDNJ), për shkak të natyrës publike të arrestimit, rrethanave faktike të publikuara, dhe faktit se bëhet fjalë për një person të njojur publik. Siç del edhe nga ky vendim GJEDNJ në praktikën e saj e ka konsoliduar standardin se për personat publik nuk mund të kenë privatësi për temat që janë me interes për publikun.
- GJEDNJ e kishte toleruar cenimin e privatësisë së personave të njojur në interes të informimit të publikut edhe në rastin ***Von Hannover kundër Gjermanisë-Nr.2*** (2012). Ky rast kishte të bënte me publikimin e disa fotografive të Princeshës Caroline të Hanoverit gjatë kohës që ishte në pushim me familjen e saj, dhe në artikull ishte përmendur edhe sëmundja e babait të prindreshës, Princit të Monakos, Ranieri. GJEDNJ kishte vendosur se kjo nuk përbën shkelje të privatësisë, për faktin se është një çështje me interes publik, si dhe ka arsyetuar publikimin e fotove me arsyetimin se personat që janë figura publike, nuk mund të kenë pritje për privatësi për aktivitete që ndodhin në vende publike dhe gjysmë-publike. Andaj ishte

vendosur se nuk ka shkelje të nenit 8 të KEDNJ mbi të drejtën e respektimit të jetës private dhe familjare.

- Gjithashtu, edhe në rastin **Dalban kundër Rumanisë** (1999), gjykata ka vendosur se dënim i penal i një gazetari për shpifje, pas publikimit të disa artikujve ku akuzoheshin disa figura të larta publike për përfshirje në mashtrim, përbente shkelje të lirisë së shprehjes (sipas nenit 10 të KEDNJ). Gjykata ka konstatuar se gazetari kishte kryer punën e tij, sepse kjo përbente një detyrë të shtypit që duke respektuar reputacionin e të tjerve, të jap informacion dhe ide për të gjitha çështjet me interes për publikun. dhe në këtë rast artikujt e publikuar nuk bënин fjalë për jetën private të personave publik, por me sjelljen e tyre dhe qëndrimet gjatë kryerjes së detyrave. Për më tepër, gjykata ka theksuar se nuk kishte asnjë provë se pëershkrimi i ngjarjeve të dhëna ishin krejtësisht të pavërteta ose se kishte një qëllim për të nxitur një fushatë për shpifje. Për këto arsy, gjykata arriti në përfundimin se dënim i gazetarit për vepër penale ishte ndërhyrje joproportionale në raport me të drejtën e lirisë së shprehjes.

95. Një kriter tjetër që ka zbatuar GJEDNJ në praktikën e saj është edhe fakti se kur në çfarëdo mënyre një fshehësi e procedurës gjyqësore ose informacion tjetër është bërë i njohur për publikun, kjo në të ardhmen nuk paraqet bazë për përgjegjësi nëse i njëjt fakt publikohet në media. Mbi këtë kriter, gjykata me disa vendime të saj ka ndërtuar standardin se edhe për çështjet që paraprakisht garantohen me ligj se duhet të mbahen konfidenciale, nëse në çfarëdo mënyre zbulohen njëherë, pastaj më nuk mund të konsiderohen si të rezervuara për publikun.

- Në rastin **Sürek kundër Turqisë** (Nr. 2) në vendimin e 8 korrikut 1999, Gjykata ka konstatuar se ka pasur shkelje të nenit 10 të KEDNJ. Aplikanti ishte dënuar nga gjykata turke për shkak të publikimit të emrave të zyrtarëve përgjegjës për luftimin e terrorizmit. Mirëpo, GJEDNJ duke marrë parasysh seriozitetin e veprave penale të terrorizmit, ka vendosur se publiku ka pasur interes legitim për të qenë i informuar për sjelljen e këtyre zyrtarëve duke përfshirë edhe identitetin e tyre. Për më tepër, gjykata ka konsideruar edhe faktin se informacioni paraprakisht ishte i botuar në gazeta të tjera dhe kështu çdo interes në mbrojtjen e identitetit të zyrtarëve ishte i “zvogëluar ndjeshëm”. Një aspekt tjetër që gjykata e ka theksuar në këtë rast ishte edhe bindja se dënim i tillë mund të ndikonte në censurimin e shtypit për të kontribuar në diskutim të hapur mbi çështjet e interesit publik. Prandaj, duke vlerësuar ekuilibrin midis të drejtës përmes mbrojtur lirinë e shtypit dhe mbrojtjen e identitetit të zyrtarëve, gjykata i ka dhënë prioritet lirisë së shtypit, duke e konsideruar dënimin si ndërhyrje joproportionale. Ky vendim i GJEDNJ, padyshim përfaqëson në mënyrë shumë të qartë standardin e lartë që kjo gjykatë ka ndërtuar përmes obligimin e shteteve që të garantojnë lirinë e shprehjes në funksion të interesit të publikut.
- Në rastin **Öztürk kundër Turqisë** (1999), gjykata ka konstatuar se është shkelur nen 10 i KEDNJ (liria e shprehjes). Ankuesi ishte dënuar përmes nxitje të urrejtjes, për shkak të publikimit të edicionit të dytë të një libri që rrëfente për jetën e një prej

themeluesve të Partisë Komuniste Turke. Autori, i akuzuar për të njëjtën vepër si ankuesi ishte liruar. Gjykata duke u bazuar në faktin se libri nuk ndryshonte në përmbajtje asgjë prej edicioneve të tjera, thekson se nuk mund të konsiderohet si nxitje e dhunës, pa pasur ndonjë veprim konkret që provon të kundërtën, dhe publikimi nuk ka prezantuar asnjë qëllim tjeter nga ai që ishte shpallur edhe nga autorë.

- Në lidhje me këtë kriter, interesant është edhe argumentimi i GJEDNJ në lidhje me kufijtë e lirisë së shprehjes në raport me ruajtjen e konfidencialitetit në procedurë penale. Në rastin *Weber kundër Zvicrës* (1990), ku gazetari zviceran ishte dënuar për shkak se në konferencë shtypi, kishte zbuluar konfidencialitetin e një rasti në hetim që garantohej me Kodin e procedurës penale të Kantonit të Vaudit. Gjykata kishte arritur në përfundimin se dënim i ishte në kundërshtim me nenin 10 të KEDNJ dhe përbën ndërhyrje në lirinë e shprehjes në masën që nuk ishte “*e nevojshme për një shoqëri demokratike*” dhe se veprimi i gazetarit kishte ndjekur një qëllim legjitim. Argument kryesor që kishte ndikuar në këtë vendim, ishte fakti se informacioni (i mbrojtur) ishte zbuluar në një konferencë shtypi të mëhershme, dhe për këtë arsy, derisa faktet ishin të njoitura për publikun, nuk kishte asnjë arsy që të mbaheshin si sekret..
96. GJEDNJ me vendimet e saj ka theksuar në mënyrë të qartë nevojën për mbrojtje të posaçme të privatësisë së të miturve, dhe “kufizimin” e lirisë së shprehjes (medieve) për këto raste.
- Ky standard pasqyrohet në rastin *Krone Verlag GmbH kundër Austrisë* (2002), në lidhje me raportin e lirisë së shprehjes (neni 10 i KEDNJ) dhe të drejtës për respektimin e jetës private dhe familjare (sipas nenit 8 të KEDNJ). Në këtë rast Botuesi i një reviste (Krone Verlag GmbH) ishte ankuar për shkelje të lirisë së shprehjes (sipas nenit 10), pasi ishte dënuar për publikim të të dhënavë dhe fotografive për një rast të dhunës së prindërve ndaj të miturit. Gjykata, në këtë rast ka vlerësuar se nuk ka shkelje të lirisë së shprehjes së gazetarit (dhe botuesit) dhe e ka konsideruar si një “*kufizim i arsyeshëm i lirisë së shprehjes në një shoqëri demokratike*” në rrethana specifike (nevoja për mbrojtje të veçantë të jetës private të fëmijës).
  - Gjithashtu edhe në rastin *E.S. kundër Suedisë* (2012) gjykata ndër të tjera ka konstatuar se legjislacioni suedez ka ofruar mbrojtje të mjaftueshme për të drejtën e respektimit të jetës private dhe familjare siç përcaktohet në nenin 8 të KEDNJ, duke e ndaluar filmimin e personave pa pëlqimin e tyre. Rasti kishte të bënte me një filmim që ishte bërë ndaj një të miture pa dijeninë e saj në situata shumë private, nga njerku i saj.
97. Në pajtim me KEDNJ, përkatësisht *parag.2* të nenit 10, GJEDNJ në disa raste, qartësishët e ka ndërtuar standardin se liria e shprehjes mund të kufizohet kur paraqet rrezik për përhapjen e gjuhës së urrejtjes, nxitjen e dhunës, diskriminimit, prishjen e rendit publik, dhe të ngjashme. Për këto shkaqe, kufizimi i lirisë së shprehjes, nga

gjykata është konsideruar si një ndërhyrje e nevojshme për të garantuar liritë dhe të drejtat e tjera.

- Këtë aspekt e përfaqëson edhe vendimi i gjykatës në rastin *Féret kundër Belgikës* (2009). Daniel Féret ka qenë anëtar i Parlamentit të Belgjikës dhe kryetar i partisë belge “Front National”, i njëjtë ishte dënuar nga gjykata belge për nxitje të diskriminimit racor, sepse gjatë fushatës zgjedhore, nga ana e partisë së tij janë shpërndarë disa fletëpalosje që bënин thirrje si: “*Kundërvihu islamizmit në Belgikë*”, “*Dërgoj joevropianët e papunësuar në shtëpi*” dhe “*Ndërprite integrimin e rrejshëm politik*”. Për këtë z. Féret u dënuua me punë në dobi të përgjithshme shoqërore dhe iu ndalua ushtrimi i funksionit parlamentar në periudhë prej 10 vite. Ai u ankua para GJEDNJ duke pretenduar se dënim i përmbajtjen e fletëpalosjeve të partisë së tij politike është një kufizim i tepruar për të drejtën e tij për liri të shprehjes. Gjykata nuk u pajtua me këtë supozim, duke theksuar se sanksioni nga autoritetet belge është paraparë saktësish me ligj dhe një gjë e tillë ishte e nevojshme në një shoqëri demokratike, për mbrojtjen e rendit publik dhe për mbrojtjen e dinjitetit dhe të drejtave të tjerëve, dhe si i tillë ky kufizim është në pajtim me kërkasat e nenit 10, *parag. 2* të KEDNJ. Prandaj, edhe dënim i z. Féret nga autoritetet vendase është i arsyeshëm, dhe nuk ka shkelje të lirisë së shprehjes, derisa komentet e shprehura publikisht bartin përgjegjësi të qartë për shkaktim të ndjenjës së mosbesimit, diskriminimit dhe urrejtjes ndaj të huajve. Për me tepër, gjykata kishte sqaruar se edhe pse liria e shprehjes është veçanërisht e rëndësishme për përfaqësuesit e zgjedhur të popullit, kjo nuk arsyeton që publikisht të ketë një diskurs me përmbajtje raciste, ksenofobike, që nxit urrejtje dhe mund të prish rendin publik.
- Gjithashtu edhe në rastin tjetër, *Leroy kundër Francës* (2008), GJEDNJ e ka arsyetur dëminin nga gjykata vendase për shprehje (përmes karikaturës) të përmbajtjeve që paraqesin cenim të dinjitetit njerëzor dhe mund të nxisin dhunë dhe prishje të rendit publik. Denis Leroy, në njëren nga karikaturat e tij, të publikuara në një revistë javore më 13 shtator të vitit 2001, e ka paraqitur sulmin e Qendrës Tregtare Botërore në Nju-Jork me tekstin: “*Ne të gjithë ëndërrojmë për një gjë të këtillë...Hamasi e bëri*”. Pasi që është dënuar me dënim në para për “*aprovin e terrorizmit*”, z. Leroy u ankua para GJEDNJ për shkelje e lirisë së shprehjes. Gjykata vlerësoi se përmes veprës së tij, ankuesi ka ekzagjeruar ... ka shprehur mbështetje morale për kryerësit e sulmit të 11 shtatorit, ka komentuar me aprovim për dhunën e kryer kundër mijëra qytetarëve dhe e ka përcmuar dinjitetin e viktimave. Gjithashtu, gjykata ka theksuar se përkundrejt tirazhit të vogël të revistës, publikimi i karikaturës ka shkaktuar një reagim të caktuar publik, reagim i aftë të shkaktojë dhunë dhe të ketë ndikim evident mbi rendin publik. Si përfundim, gjykata vendosi se nuk ka shkelje të lirisë së shprehjes dhe ndërhyrja e gjykatës franceze është e arsyeshme.
- GJEDNJ kishte konstatuar se nuk ka shkelje të lirisë së shprehjes edhe në rastin *Mark Anthony Norwood kundër Mbretërisë së Bashkuar* (2004). Mark Anthony Norwood në dritharen e apartamentit të tij kishte vendosur një pllakat të kullave

binjake të përfshira në flakë me fjalët: “*Islami jashtë Britanisë – mbrojtja e popullit britanik*”. Plakati ishte i Partisë Kombëtare Britanike (PKB) anëtar i së cilës ka qenë Norwood. Si pasojë e kësaj, ai mes tjerash është dënuar për armiqësi të rendë ndaj grupit religjioz. Z. Norwood para GJEDNJ ka pretenduar se me këtë është shkelur edhe e drejta e tij e lirisë së të shprehurit. Mirëpo, Gjykata konstatoi se një sulm i këtillë i përgjithshëm dhe i vrazhdë kundër një grupei religjioz, duke e ndërlidhur grupin në tërësi me një akt serioz të terrorizmit, është në kundërshtim me vlerat e proklamuara dhe të garantuara me KEDNJ, sidomos me tolerancën, rendin dhe sigurinë shoqërore dhe mosdiskriminimin, dhe sipas kësaj z. Norwood nuk mund të thirret në lirinë e shprehjes.

- Gjykata të njëjtin standard e ka aplikuar edhe në rastin *Pavel Ivanov kundër Rusisë* (2007). Pavel Ivanov kishte publikuar një sërë artikujsh të cilët i përshkruajnë hebrenjtë si burim të së keqes në Rusi. Ai i ka akuzuar për konspiracione kundër popullit rus, ndërkaq ideja e vërejtjeve të tij ka qenë e ndërthetur me antisemitizëm. Ai u shpall fajtor për nxitje të urrejtjes etnike, racore dhe fetare. Pas ankesës së z.Ivanov, GJEDNJ ndër të tjera, kishte konstatuar se ankuesi cili përpinqet që në artikujt e tij të “*nxisë urrejtje ndaj popullit hebre*” dhe e mbështet dhunën ndaj një grupei të caktuar etnik, nuk mund ta shfrytëzojë mbrojtjen e përcaktuar në nenin 10 të KEDNJ.

Konstatimet kryesore të Avokatit të Popullit

98. Nga trajtimet e lirisë së shprehjes si e drejtë dhe vlerë fondamentale e demokracisë, del se bëhet fjalë për një nga tematikat me komplekse në gjithë korpusin e lirive dhe të drejtave të njeriut. Kjo veçori buron nga vetë natyra e lirisë së shprehjes dhe zbatimi efektiv i saj në raport me të drejtat e tjera.
99. Avokati i Popullit, duke rikujtuar se liria e shprehjes përbën parakusht të ndërtimit të shoqërisë demokratike në çdo vend, rikujton edhe mundësinë e abuzimit me këtë të drejtë dhe cenimin e të drejtave të tjera siç janë e drejta themelore për dinjitet njerëzor, e drejta e privatësisë, dhe me theks të veçantë gjuha e urrejtjes dhe diskriminuese.
100. Në këtë drejtim, sfida kryesore për çdo shtet mbetet ndërtimi i një standardi që në mënyrë të balancuar të garantohet liria e shprehjes dhe në anën tjeter të vendosen edhe kufijtë e domosdoshëm për mbrojtjen e lirive dhe të drejtave të tjera të njeriut.
101. Garantimi i lirisë së shprehjes, përkatësisht medieve mbetet sfida kryesore edhe në Republikën e Kosovës. Ku një nga parakushtet e realizmit efikas të kësaj të drejte është mundësimi i qasjes në dokumente publike, që në Kosovë akoma ka probleme në këtë drejtim.
102. Një nga problemet tjera themelore mbetet edhe siguria e gazetarëve për të trajtuar temat me interes për publikun, rreziku i kërcënimeve dhe sulmeve fizike ndaj tyre. Ky konstatim del nga shumë raporte vendore dhe ndërkombëtare mbi lirinë e shprehjes dhe sigurinë e gazetarëve në Kosovë.

103. Në këtë drejtim, si problem i veçantë mbetet trajtimi i rasteve të kërcënimeve dhe sulmeve fizike ndaj gazetarëve nga organet e drejtësisë, ku del se kemi mungesë të efikasitetit dhe trajtimit me prioritet të rasteve të kësaj natyre.
104. Sa i përket bazës ligjore për rregullimin e lirisë së shprehjes dhe caktimin e kufijve të saj, edhe nga trajtimi në këtë raport, del se kemi të bëjmë me një kornizë mjaft të gjërë. Dokumentet kryesore ndërkombëtare për liritë dhe të drejtat e njeriut, i kushtojnë një vëmendje të posaçme lirisë së shprehjes, dhe njëkohësisht përcaktojnë edhe bazën e kufizimit të saj për aq sa është e nevojshme për të garantuar të drejtat e tjera, dhe konsiderohet e arsyeshme për një shoqëri demokratike.
105. Aktet ndërkombëtare, pa përjashtim, përcaktojnë si prioritet të shoqërive demokratike që gjérësisht të përcaktojnë lirinë e shprehjes, ndërsa kufizimin e saj vetëm si përjashtim. Ky standard është konfirmuar edhe nga jurisprudanca e GJEDNJ.
106. GJEDNJ në praktikën e saj i ka dhënë përparësi shfrytëzimit të gjërë të lirisë së shprehjes, përkatësisht interesit të publikut për t'u informuar (edhe kur kjo mund të cenoj privatësinë e personave publik), ndërsa kufizimi është arsyetuar kur liria e shprehjes mund të rrezikoj privatësinë e qytetarëve të cilët nuk bëjnë jetë publike, në veçanti kur rrezikohet privatësia e fëmijëve (që duhet të gjëzojnë mbrojtje të posaçme nga publiciteti në media). Gjithashtu, në pajtim me kërkkesat e KEDNJ, gjykata ka arsyetuar kufizimin e lirisë së shprehjes edhe kur ajo mund të përhap urrejtje, të nxisë dhunë dhe mosdurim midis grupeve të caktuara në shoqëri. Në këtë mënyrë GJEDNJ ka definuar në nivelin me të lartë dhe në mënyrë dinamike kriteret e përcaktimit të lirisë së shprehjes.
107. Si e tillë, liria e shprehjes si e drejtë themelore është mjaft komplekse dhe që evoluon në vazhdimësi. Kjo vjen si rezultat i vendimeve nga GJEDNJ në varësi të rasteve që janë referuar para saj, duke avancuar standardin e vendosjes edhe në praktikat e shteteve evropiane, si burim primar.

Rekomandimet e Avokatit të Popullit

108. Në bazë të analizës së bazës ligjore dhe konstatimeve të arritura, në pajtim me nenin 135, *parag.3* të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, nenin 18, *parag.1, nënparag.1.2, 1.4* dhe *1.7* të Ligjit Nr. 05/L-019 për Avokatin e Popullit, Avokati i Popullit rekomandon për institucionet e Republikës së Kosovës, që të ndërmarrin masat e nevojshme me qëllim të garantimit të lirisë së shprehjes (medieve) dhe sigurisë së gazetarëve, përkatësisht për:
- **Qeverinë e Republikës së Kosovës**, që në kuadër të kompetencave të saj kushtetuese dhe ligjore, të ndërmarrë masat e nevojshme që:
    - Të sigurojë transparencë të vazhdueshme në funksion të llogaridhënieve publike dhe lirisë së shprehjes si bazë e zhvillimit të demokracisë dhe respektimit të të drejtave të njeriut.
    - Të referohet dhe zbatojë rekomandimet e organizatave ndërkombëtare në lidhje me lirinë e shprehjes dhe sigurinë e gazetarëve (*sidomos Rekomandimet e KB-së për*

Sigurinë e Gazetarëve dhe Çështjen e Mosndëshkimit, dhe Rekomandimet e nxjerra nga institucionet e BE-së).

- të kujdeset që legjislacioni për të gjitha çështjet që ndërlidhen me lirinë e shprehjes të jetë në harmoni të plotë me dokumentet ndërkombëtare dhe standardet e ndërtuara nga GJEDNJ. Për këtë qëllim është e nevojshme të avancohet baza ligjore që garanton lirinë e shprehjes, mediave dhe në veçanti sigurinë e gazetarëve.

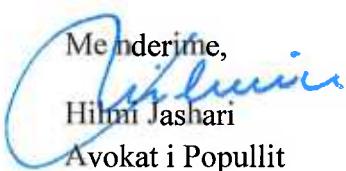
- **Këshillin Gjyqësor, Këshillin Prokurorial dhe Zyrën e Kryeprokurorit të Shtetit:**

- që rastet e kërcënimeve dhe sulmeve ndaj gazetarëve të trajtohen me prioritet dhe të zgjidhen në mënyrë efektive nga sistemi prokurorial dhe gjyqësor në Kosovë. Të ketë një koordinim të duhur të prokurorit të shtetit me policinë, dhe shfrytëzimi efikas i të gjitha mjeteve ligjore për hetimin e këtyre veprave.
- Gjykatat në rastet e vendosjes për lirinë e shprehjes të bazohen në standardet e ndërtuara nga praktika GJEDNJ si burim primar, dhe në të gjitha rastet kur provohet fajësia e të pandehurve të shqiptohet dënimisë meritor, duke zbatuar një politikë parandalues duke përdorë masa ndëshkimore të përshtatshme për arritjen e qëllimit të dënitit.

- **Policinë e Kosovës:**

- të ndërhyjë me prioritet në rastet e kërcënimeve ndaj gazetarëve, si masë parandaluese për degradimin e situatave nga kërcënimet verbale në sulme fizike.

Në pajtim me nenin 132, parag.3 i Kushtetutës së Republikës së Kosovës (“*Cdo organ, institucion ose autoritet tjeter, që ushtron pushtet legjitim në Republikën e Kosovës, është i detyruar t'u përgjigjet kërkeseve të Avokatit të Popullit dhe t'i paraqesë atij/asaj të gjitha dokumentet dhe informacionet e kërkua e në pajtim me ligj.*”) dhe nenin 28 të Ligjit Nr.05/L-019 për Avokatin e Popullit (“*Autoritetet, të cilave Avokati i Popullit u ka drejtuar rekomandim, kërkësë ose propozim për ndërmarrjen e veprimeve konkrete, përfshire edhe masat disiplinore, duhet të përgjigjen brenda afatit tridhjetë (30) dit. Përgjigja duhet të përbajë arsyet me shkrim për veprimet e ndërmarra lidhur me çështjen në fjalë.*”), mirësisht Ju lutemi të na informoni për veprimet që do të ndërmerrni lidhur me këtë çështje.

Me inderime,
Hilmir Jashari
Avokat i Popullit